

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film **sk**

09 —

2022 ▶ 2,50 €

rozhovor: Barбора Námerová

téma: Poznačia české škrty slovenský film?

novinky: Obeť — Piargy — Svetlonoc —

Zavýjať po svojom — Slobodní — Slovo — Indián

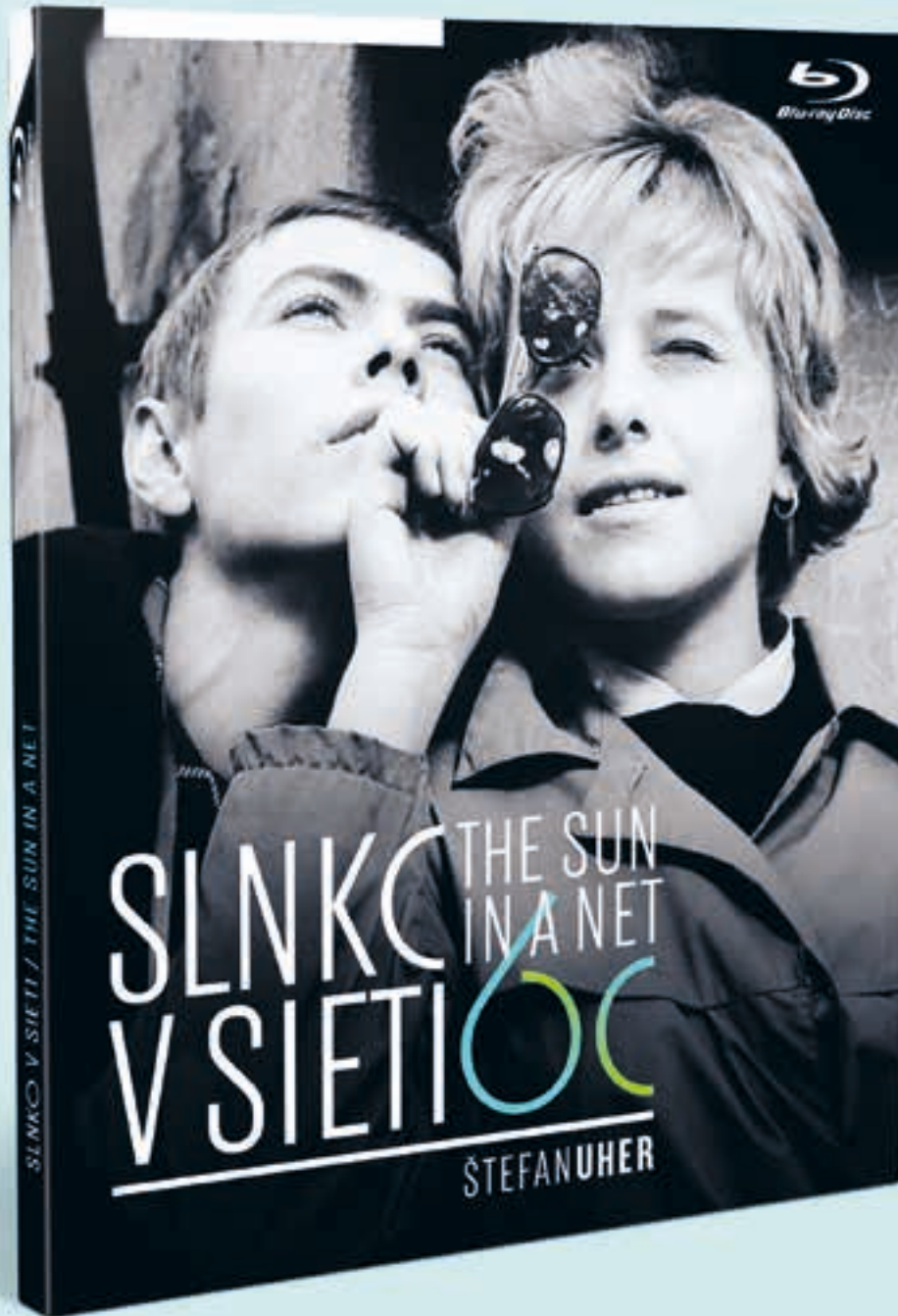
recenzia: Jablká — Dežo Hoffmann — fotograf Beatles —

Najkrajší chlapec na svete — Zuza v záhradách — Vitaj doma, brate!

slovenský film storočia: Slávnosť v botanickej záhrade

príloha: SLOVENSKÁ A ČESKÁ KINEMATOGRAFIA V ROKU 2021

V PREDAJI OD
SEPTEMBRA 2022

úvodník

„Verím, že nástup Ľuboša Machaja prinesie možnosť diskutovať o lepšom nastavení spolupráce s nezávislými producentmi, napríklad aj v tom zmysle, že sa vytvorí možnosť vzniku náročnejších spoločných televíznych projektov. Ak bude výmena riaditeľa znamenať zmenu postoja politikov k financovaniu inštitúcie, ktorá má byť chrbtovou kosťou slovenskej kultúry a umenia v celom ich spektre, bude to mať na (nielen) filmovú tvorbu na Slovensku zásadný pozitívny vplyv,“ hovorí v téme čísla filmová producentka Zuzana Mistříková. V téme sa venujeme tomu, ako šetrenie Českej televízie ovplyvní koprodukčné projekty so Slovenskom. Keďže však zmeny čakajú aj RTVS, slovenských producentov sme sa spýtali, aké očakávania v nich vzbudzuje nástup nového generálneho riaditeľa Rozhlasu a televízie Slovenska Ľuboša Machaja.

Očakávania vzbudzuje aj septembrová ponuka domácich titulov v kinách. Premiéru bude mať napríklad krátky animovaný film Ivany Laučíkovej *Milost'*, ktorý Asociácia slovenských filmových klubov uvedie ako predfilm talianskej drámy *Chiara*. K divákovi sa dostane aj niekoľko celovečerných titulov, pri ktorých prívlastok „očakávaný“ nie je iba marketingovou formulkou. V predpremiére ich ponúkne piešťanský festival Cinematik. Je rovnako očakávaný, keďže tento rok ide o jediný letný festival svojho druhu a veľkosti na Slovensku. V programe má i zahraničné premiéry, upútal by však aj bez nich iba domácim výberom.

Po uvedení na Cinematiku sa do kín dostane *Obet'* Michala Blaška, ktorá bude ešte predtým súťažiť na festivale v Benátkach a do programu ju vybralo aj kanadské Toronto. Svetovú premiéru bude mať v Piešťanoch výpravná dobová snímka *Piargy* podľa novely Františka Švantnera v réžii Iva Trajkova. Diváci na Slovensku tu prvýkrátvidia aj *Slovo* Beaty Parkanovej, ktoré si z tohtoročných Karlových Varov odnieslo cenu za réžiu a mužský herecký výkon. A po uvedení v Piešťanoch sa koncom septembra do kín dostane aj druhý celovečerný film Terezy Nvotovej *Svetlonoc*.

Nvotová, tak ako na svojom prvom hranom filme *Špina*, aj tentoraz spolupracovala so scenáristkou Barborou Námerovou. „Poznám veľa scenáristov, ktorí začali sami režírovať nie preto, že by po tom vyslovene túžili, ale preto, že nestretli režiséru, ako je Tereza. Takisto je pre mňa dôležité, že Tereza má vždy silnú režijnú víziu. Stretla som sa s režisérmi, ktorí to tak nemajú, a ako scenáristka s nimi neviem pracovať, lebo príliš často menia svoje predstavy alebo ma úplne zneistia. Tým nechcem povedať, že sú to zlí režiséri, len to, že spolupráca nie vždy funguje,“ hovorí v rozhovore čísla Námerová. O tom, že jej spolupráca s Nvotovou opäť zafungovala, svedčí aj Zlatý leopard, ktorý film získal na festivale v Locarne v sekcii Filmári súčasnosti. Ide o prvé takéto ocenenie z Locarna pre slovenský film vôbec. ◀

— Matúš Kvasnička —

VDANIE BLU-RAY FINANČNE PODPORILI

WWW.SFU.SK
WWW.KLAPKA.SK

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku / 23. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav

Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

tel.: 02/57 10 15 25

fax: 02/52 73 32 14

e-mail: film.sk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Matúš Kvasnička

Redakcia:

Mária Ferenčuhová

Jaroslava Jelchová

Barbora Nemčeková

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Maroš Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nótová-Tušerová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Andrea Biskupičová

[vedúca predajne Klapka.sk]

Štefan Vraštiak

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hocheľ

Design & grafická úprava: p & j

Tlač: Dolis Goen, s. r. o.

Uzávierka čísla 9/2022: 17. 8. 2022

Snímka na titulnej strane:

Svetlonoc – moloko film

Objednávanie Film.sk:

L.K. Permanent, Zuzana Hrušková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: hruskova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.

Akokoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

obsah

21

- 3 **myslím si**
- 4 — 5 **aktuálne:** 17. MFF Cinematik v Piešťanoch
- 6 — 9 **téma:** Poznačia české škrty slovenský film?
- 10 — 11 **správy z filmového diania**
- 12 — 13 **premiéry v kinách**
- 14 — 23 **novinky:** Obeť / Piargy / Svetlonoc /
Zavýjať po svojom / Slobodní / Slovo / Indián
- 24 — 29 **rozhovor:** Barbora Námerová
- 30 — 35 **recenzia:** Jablká / Dežo Hoffmann – fotograf Beatles /
Najkrajší chlapec na svete / Zuza v záhradách / Vitaj doma, brate!
- 36 — 38 **ohlasy:** 56. MFF Karlovy Vary / 24. Letný filmový festival 4 živly /
15. Medzinárodný festival animácie Fest Anča
- 39 **profil:** Ctibor Štítnický
- 40 **z filmového archívu do digitálneho kina**
- 41 **moje obľúbené slovenské filmy / zásadné filmy**
- 42 — 43 **slovenský film storočia:** Slávnosť v botanickej záhrade
- 44 — 45 **dvd / filmové publikácie / čo robia**
- 46 **in memoriam:** Alexander Strelinger
- 47 **svet spravodajského filmu:** Týždeň vo filme
- 48 **výročia / stalo sa za 30 dní**

myslím si

Marcel Šedo

filmový publicista

— Do slovenských kín vstúpil koncom júla film *Všetko, všade, naraz* od autorského dua Dan Kwan a Daniel Scheinert. A ja som sa tešil. Predsa len, film od tvorcov snímky *Swiss Army Man* sľuboval a napokon aj priniesol zaujímavý zážitok. Zaujímavý o to viac, že napriek svojej uletenosti a priehŕstiam nápadov ide v podstate o konzervatívne, resp. chestertonovské dielo (nie že by sa to vylučovalo), a to najmä v pohľade na rodinu.

— Chesterton by sa určite tešil, pretože rodina je aj tu taký malý celok, anarchia, ktorá nie je žiadnym bezpečným prístavom a v ktorej sa práve vďaka tomu ukazuje druhý ako Druhý, pretože je iný a je tu. Hlúpi strýkovia, otravné tety, neznesiteľní bratia a sestry, skostnatení dedkovia navzájom bojujú o každú čiastočku územia. Pre každého mladého človeka a najmä voľnomyslienkaru je aj preto bezproblémové včlenenie sa do rodiny jednou z najťažších vecí na svete, lebo rodina sústredene popiera heslá ako „všetko je možné“ a „na ničom nezáleží“. V tomto malom univerze, naopak, záleží na všetkom a nič nejde podľa našich predstáv a aj preto je toto univerzum ako život sám, je to vyčerpávajúci boj a jednotlivec je tu zástupcom ľudstva. Neznesiteľný a otravný, ale Iný s veľkým I. Aj preto je únik z tohto univerza paradoxne únikom do menšieho sveta – všetky tie multiverzá sú oveľa menšie, pretože sú omnoho pohodlnejšie, znesiteľnejšie a menej desivé a zraňujúce ako rodina. Ale aj preto sú menej životné, menej prekvapujúce a v niektorých prípadoch aj menej krásne (samozrejme, nebavíme sa o toxickom tyranovi).

— Takže namiesto toho, aby ste sa išli do iného vesmíru mlátiť s agentmi, skúste niečo náročnejšie a oveľa zaujímavejšie – ísť na rodinnú oslavu. A aj preto, možno ešte oveľa viac než v minulosti, platí, že všetky tie nietzscheovské reči o maličkom človeku, ktorý stojí tvárou v tvár vesmíru, sú polopravdy. To, naopak, vesmír je totálne malý a nezaujímavý tvárou v tvár tejto divokej rodinnej anarchii.

— Zároveň, a to si možno len nahováram, čítam vo filme *Všetko, všade, naraz* aj napriek ázijským vplyvom skôr výrazné západné podložie. Už len samotné postavenie lásky ako najvyššej hodnoty, ktorá zachraňuje vesmír, je silne kresťanské, veď ide o jednu z božských cností. Prítomný je aj kresťanský prvok obety a súčasne tu v akejsi skreslenej obmene máme obraz mesiášky, ktorá odolá vábeniu diabla, vezme na seba hriechy sveta a pretvorí ich na lásku. A aj toto je, domnievam sa, jeden z výrazných prvkov, vďaka ktorým je film *Všetko, všade, naraz* – aj napriek svojej inakosti a bizarnej kreativite – taký úspešný. Prehovára k niečomu fundamentálnemu v nás. Zoberme si napríklad Shakespeara. Prečo pretrval? Azda práve preto, že aj napriek svojej štylistickej nespútanosti, občasnej nedôslednosti a naratívnej neusporiadanosti s hravosťou pretváral archetypy a ukazoval niečo podstatné v nás. Podobný pocit som mal aj pri tomto filme. ◀

— text: Barbora Nemčeková — foto: Cinematik/Marek Szold,
ARINA/Mayo Hirc, Petit Film/Frakas Productions —

Cinematik – slovenské premiéry, noví Noé, Garland aj retrospektíva Lucile Hadžihalilović

Viac ako stovku filmov ponúkne svojim návštevníkom 17. ročník MFF Cinematik, ktorý sa uskutoční v Piešťanoch 13. až 18. septembra. Festival slávnostne otvorí film *Obeť*, celovečerný debut Michala Blaška, ktorý bude mať krátko predtým premiéru na festivale v Benátkach. Záverečným filmom Cinematiku bude takisto domáca novinka, film *Piargy* režiséra Iva Trajkova, ktorý v Piešťanoch uvedú vo svetovej premiére.

Okrem filmov *Obeť* a *Piargy* sa v exkluzívnej slovenskej premiére predstaví film *Svetlonoc* režisérky Terezy Nvotovej, ktorý získal Zlatého leoparda na Medzinárodnom filmovom festivale v Locarne v súťažnej sekcii Filmári súčasnosti.

Hlavná súťaž MFF Cinematik Meeting Point Europe predstaví výnimočné európske filmy, z ktorých si svojho favorita bude okrem divákov vyberať aj odborná porota zložená z filmových kritikov a členov federácie FIPRESCI.

Druhou súťažnou sekciovou je Cinematik.doc. V nej dostávajú priestor slovenskí autori dokumentárnych filmov. Vo výbere jedenástich filmov prevládajú portréty významných mužov – *Trančík* (r. Erik Praus, 2022) sa venuje osobnosti režiséra Dušana Trančíka, *Svetlo na konci dňa* (r. Alena Čermáková, 2021) básnikovi a prozai-

kovi Rudolfovi Dobiášovi, *Dežo Hoffmann – fotograf Beatles* (r. Patrik Lančarič, 2022) legendárnemu fotografovi pochádzajúcemu z Banskej Štiavnice, *Slobodní* (r. Slavomír Zrebný, 2022) priateľstvu významných členov odboja proti totalitnému režimu Silvestra Krčméryho a Vladimíra Jukla a *Odpočítavanie, posledný film Ivana Palúcha* (2022) je portrétom herca Ivana Palúcha, ktorý režíroval jeho syn Martin Palúch. Režisér Pavol Barabáš bude mať v sekcii svoj najnovší film *Dhaulágiri je môj Everest* (2021), ktorý je takisto čiastočne portrétom legendy horolezectva Zoltána Demjána, a od režisérky Anny Gruskovej, programovo sa venujúcej ženským osobnostiam, uvedie Cinematik.doc film *Žena novej doby* (2021), portrét Dr. Alžbety Gwerkovej-Göllnerovej, hrdinky SNP a priekopníčky demokracie na Slovensku.

Sekcia Zjazvené krajiny je výberom piatich

filmov reflektujúcich vzťah ku krajine, ktorú si v rámci kolonialistických tendencií nárokuje niekto iný. V sekcii uvedú napríklad film *Krajiny odboja* (Landscapes of Resistance, 2021) režisérky Marty Popivoda. Zhmotňuje pamäťové stopy postaršej Sonje, ktorá sa pred rokmi ako partizánka zapojila do protinacistického odboja. Vo filme *Eami* (2022) zase paraguajská režisérka Paz Encina v minimalistickom príbehu zoznamuje publikum s miestnou kozmológiou, filozofiou i mýtmi, ktoré prelína s rozprávaním pôvodného obyvateľstva o násilnom vystáňovaní. „Aj keď sa filmy odohrávajú na rôznych kontinentoch na miestach vzdialených tisíce kilometrov od seba, ľudí na týchto územiach spája zápas proti rôznym formám kolonializmu. Musia brániť svoje historické väzby k územiu i vlastnú pamäť, pretože na ich život si robí nárok niekto iný. Nieкто, kto chce ich krajinu zjazviť,“ vysvetľuje Tomáš Hudák, člen programového tímu Cinematiku a kurátor sekcie Zjazvené krajiny.

Výnimočnou súčasťou programu je retrospektíva francúzsko-bosnianskej režisérky, scenáristky a pro-

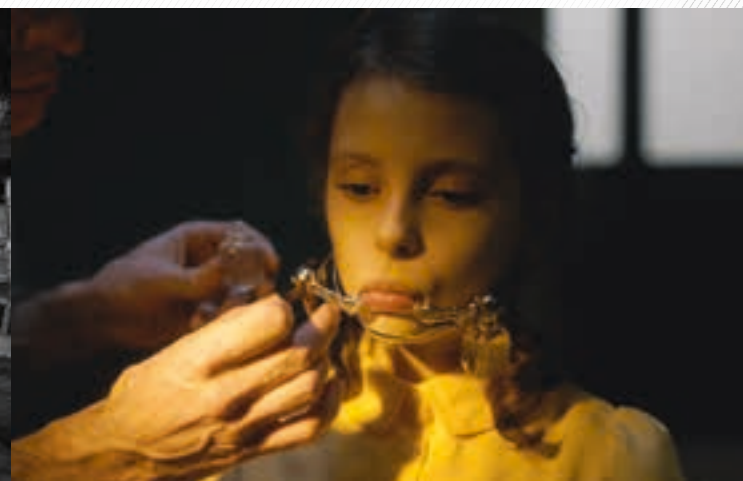
Na festivale Berlinale zaň získala Strieborného medveďa za najlepšiu réžiu.

Divácky obľúbená sekcia Za hranicami kultu, tradične programovaná na neskoré nočné hodiny, prinesie v tomto ročníku festivalu Cinematik šesticu filmov prepojených témou rodiny. V oceňovanom dánskom filme Christiana Tafdrupa *Neprivolávaj nič zlé* (Gæsterne, 2022), uvedenom aj na festivale Sundance, vyústí stretnutie dvoch rodín, ktoré sa náhodne spriatelili počas dovolenky, do pekelné neprijemnej skúsenosti.

Okrem toho, že je MFF Cinematik najväčším tohtoročným domácim filmovým festivalom, môže sa pýšiť aj ďalším prvenstvom – má prvú reklamnú kampanň na Slovensku vygenerovanú umelou inteligenciou. Silnejúca fascinácia takto vygenerovanými obrazmi sa pretavila aj do propagačnej kampane festivalu. Séria vygenerovaných festivalových plagátov, spotov a postov zobrazuje emócie, ktoré prežívajú návštevníci Cinematiku sediaci v kinosálach. „Zdanlivo jednoduché vizuály sú

Piargy —

Ucholak —

ducentky Lucile Hadžihalilović. Uvedie takmer všetky filmy z jej tvorby vrátane režijného debutu *Jeanove-Pierrove ústa* (La bouche de Jean-Pierre, 1996) a posledného filmu *Ucholak* (Earwig, 2021), ktorý mal premiéru na minuloročnom festivale v Toronte. Novinky z dielne oceňovaných režisérov, ako sú Gaspar Noé, Park Chan-wook, Roger Michell alebo Felix van Groeningen, sa predstavia v sekcii Cesty slávy, ktorej kurátorom je člen programovej rady festivalu Peter Konečný, a Výber umeleckého riaditeľa, ktorú dramaturgicky zastrešuje Vladimír Štric. V slovenskej premiére festival uvedie film *Vortex* (r. Gaspar Noé, 2021), horor *Men* (r. Alex Garland, 2022) a film *Korzet* (Corsage, 2022), životopisnú historickú drámu rakúskej režisérky Marie Kreutzer o cisárovnici Alžbete Bavorskej, ale aj posledný film francúzskej režisérky Claire Denis *Neverná* (Avec amour et acharnement, 2022).

na druhý pohľad trochu zvláštne, miestami až desivé. Keď nám ich agentúra prezentovala, trochu nás zaskočili. Ale v dobrom. Aj festivalové filmy sa často hrajú s divákymi očakávaniami a končia sa inak, ako sa zdalo na začiatku,“ opísal svoje pocity Peter Konečný. ◀

Poznačia české škrty slovenský film?

Česká televízia počíta v stratégii na roky 2023 a 2024 s dočasným znížením koprodukčných vkladov do českých filmov až o 90 miliónov korún (zhruba 3,7 milióna eur), teda asi o polovicu, a počíta aj s obmedzením vlastnej tvorby. Ako tento krok ovplyvní slovenský film a koprodukčné projekty s Českom?

„Jeden konkrétny projekt nám to už zasiahlo. Pripravujeme 4-dielnu minisériu podľa knihy Žo Langerovej Vtedy v Bratislave (Žila som s oddaným komunistom). Projekt sme vyvinuli v spolupráci s RTVS i Českou televíziou. Tá sa mala na financovaní tejto historickej minisérie podieľať zásadne. Aktuálne nie je vôbec možné o financovaní takéhoto projektu ďalej rokovať. Česká televízia zastavila aj projekty už tesne pred spustením realizácie,“ hovorí pre Film.sk producentka Zuzana Mistríková.

Skôr než dáme priestor ďalším vyjadreniam producentov, ktorých sme oslovili, skúsme si načrtnúť obraz, koľko zo slovenských filmov Česká televízia podporuje. Hoci štatistika, samozrejme, zahŕňa aj väčšinovo české projekty, v ktorých je slovenský koprodukčný vklad minoritný.

Kým v deväťdesiatych rokoch sa Česká televízia podieľala na desiatich hraných a dokumentárnych filmoch z celkovo 35 celovečerných majoritných a minoritných slovenských filmov pre kiná, o dekádu neskôr to bolo už 28 filmov z celkovo 70 slovenských snímok. V rokoch 2010 až 2019 podporila rovnú stovku filmov z celkového počtu 216 slovenských diel. V posledných dvoch rokoch, keď na Slovensku vzniklo predvlani 28 a vlani 26 filmov, vstúpila Česká televízia do 9, resp. 11 z týchto projektov, no dva roky predtým to bolo 14, resp. 18 slovenských filmov.

„Česká televízia obmedzila investície do filmov už v minulých rokoch a toto obmedzenie sa dotklo aj slovenských filmov. Pokiaľ vo filme nevystupovali známe herecké mená alebo nešlo o divácky populárny žáner, bolo veľmi náročné získať

podporu zo strany ČT. Vyžadovala sa aj česká jazyková verzia filmu. V poslednom čase sa aj znížil vklad ČT do projektov, ktorý bol často menší ako vklad RTVS,“ hovorí producent Peter Badač zo spoločnosti BFILM.

Ak si odmyslíme minority typu Krajina ve stínu (r. Bohdan Sláma), Šarlatán (r. Agnieszka Holland) či Zátopek (r. David Ondříček), v posledných troch rokoch sa ČT ako koproducent podpísala aj pod tituly ako Muž so zajáčimi ušami (r. Martin Šulík), Správa (r. Peter Bebjak), Amnestie (r. Jonáš Karásek), Cesta do nemožna (r. Noro Držiak), Nech je svetlo (r. Marko Škop), Kryštof (r. Zdeněk Jiráský), Ako som sa stala partizánkou (r. Vera Lacková), Láska pod kapotou (r. Miro Remo) či Meko (r. Šimon Šafránek).

Dôležitý zdroj financovania

Ako sa teda dočasné zníženie koprodukčných vkladov prejaví podľa slovenských producentov na domácej tvorbe? „Česká televízia je dôležitým zdrojom financovania pre naše koprodukčné projekty. To, ako tento krok ovplyvní naše produkcie, sa nedá povedať vo všeobecnosti, závisí to individuálne od každého filmu. Filmom, pri ktorých by sa za bežnej situácie rátalo s koprodukčným vkladom ČT a ktoré ho nakoniec nedostanú, to spôsobí problém a, samozrejme, budú musieť hľadať dofinancovanie niekde inde. V rámci Českej republiky nie je veľa iných zdrojov, takže to môže zväčšovať nároky na medzinárodnú koprodukčnú štruktúru,“ odpovedá na otázku producent Jakub Viktorín zo spoločnosti nutprodukcia. Na konte má filmy ako Ostrým nožom (r. Teodor Kuhn) či Obet', celovečerný debut režiséra Michala Blaš-

ka, ktorý bude mať premiéru na festivale v Benátkach. Producentku Katarínu Kerekesovú, podpísanú pod úspešnými animovanými seriálmi Mimi a Líza či Websterovci, správa takisto znepokojila. „Určite to bude mať dosah aj na naše projekty. Takmer všetky väčšie filmové či seriálové diela sú koprodukčnými česko-slovenskými projektmi. A nielen to, aj bez koprodukčných vzťahov sú filmové štáby často česko-slovenské tímy,“ hovorí pre Film.sk Kerekesová. Aktuálne rozbehla spolu s kolegami poslednú etapu výroby 20. až 26. epizódy seriálu Websterovci. „Pri produkcii epizód 14 až 19 bola ČT koprodukčným partnerom. Seriál sme doplnili o dlhometrážny formát, ktorý bude uvedený v českých a slovenských kinách už v októbri tohto roku. Websterovci sa práve týmto vstupom ČT a podporou Štátneho fondu kinematografie stali naozaj prepojeným slovensko-českým projektom.

trinástich epizód,“ prezrádza Kerekesová. Dúfa však, že Česká televízia už berie Websterovcov ako svoj vlastný projekt. „Stále verím, že Websterovci budú pre ČT už akosi domácou hodnotou, na ktorú sa aspoň nejaká podpora nájde. Je to zásadné aj vo vzťahu k našim ďalším koprodukčným a autorským partnerom z Česka, ktorí už do projektu investovali veľa úsilia a energie.“

Zdanlivo zbytočná podpora

„Okrem ‚malých‘ filmov a špeciálnych projektov prakticky nie je možné zafinancovať film či väčší televízny projekt z čisto slovenských zdrojov. A českí producenti sú našimi tradičnými a ‚najlogickejšími‘ partnermi. Ich problémy sú preto aj našimi problémami. Ak by nepriaznivý trend v Česku pokračoval, nebudeme prakticky schopní získať odtiaľ koproduk-

Nakrúcanie filmu Ema a smrťihlav

Pracujeme na jeho zviditeľnení aj s českým distribútorom Aero-films, ako aj prostredníctvom českých vydavateľstiev Websterovi. Do prvých trinástich epizód vstúpila ČT akvizične,“ hovorí Kerekesová. „Takže obmedzenie prostriedkov určených na vstup do pôvodnej tvorby môže byť naozaj zásadné aj vo vzťahu k nášmu projektu, keďže vstup ČT sa predpokladal aj v poslednej produkčnej fáze Websterovcov,“ dodáva producentka. Má však aj „plán B“. „Ako producent musíte vždy počítať s možnými výpadkami vstupov. Jedným z našich záložných plánov bol vstup slovenskej strany do projektu. V tomto zmysle sme aktuálne získali podporu na seriál Websterovci zo strany RTV Slovenia prostredníctvom slovinského koproducenta štúdia Invida. Prirodzene sa tak rozširuje distribučné územie Websterovcov a so Slovinskom sme už dlhobojšie plánovali spolupracovať na výrobe. RTV Slovenia takisto akvizične vstúpila do prvých

čné zdroje,“ myslí si aj producentka Zuzana Mistríková zo spoločnosti PubRes. Česká televízia bola pred dvomi rokmi jedným z koproducentov ich dokumentu Meko a PubRes sa v posledných rokoch podpísal aj pod menšie slovenské snímky, ako výpravné Pomalované vtáča (r. Václav Marhoul), rozprávka Hodinárov učeň (r. Jitka Rudolfová), romanca Chyby (r. Jan Prušinovský), komédia Posledná aristokratka (r. Jiří Vejdělek) či dokument Rekonštrukcia okupácie (r. Jan Šikl), ktoré vznikli vďaka s podporou Českej televízie.

Zníženie koprodukčných vkladov a obmedzenie vlastnej tvorby ovplyvní podľa Mistríkovej slovenský film a koprodukčné projekty s Českom zásadne. „Česká televízia je dôležitým partnerom českých filmov vrátane koprodukčných a nebolo neobvyklé, že vstupovala aj do majoritne

slovenských filmov,“ vysvetľuje pre Film.sk. „Treba si uvedomiť, že producent skladá financie na film z viacerých zdrojov a Česká televízia bola stabilný a predvídateľný partner. Navyše vstup Českej televízie do koprodukcie neznamená, len' finančné zdroje. ČT mnohokrát poskytuje aj vecné plnenie (archívne materiály pri dokumentoch, fundusy – kostýmy, rekvizity, postprodučné kapacity) a počas kinodistribúcie (ale nielen vtedy) je absolútne kľúčovým marketingovým partnerom. V poslednom rade vstup Českej televízie do projektu zásadne zvyšuje šance projektu získať európske zdroje – napríklad z Fondu Rady Európy Eurimages,“ hovorí Mistríková.

Ilustruje to aktuálnym príkladom filmu Ema a smrťhlav. Dramatizáciu rovnomennej novely mal pôvodne nakrútiť jej autor Peter Krišťufek, po jeho tragickej smrti v roku 2018 projekt prevzala režisérka Iveta Grófová. „V prípade filmu Ema a smrťhlav nám partneri z Českej televízie pomohli veľmi. Vstúpili s nami do koprodukcie s vecným plnením vo výške 35 000 eur, čo je, samozrejme, pri filme s rozpočtom vyše 2 milióny eur zdanlivo, zbytočné. Lenže vďaka nim a tomuto malému koprodukčnému vkladu sme sa vôbec mohli uchádzať o podporu vo fonde Eurimages (lebo sme zmlu-

Nakrúcanie filmu Ema a smrťhlav —

vou s ČT mali potvrdené verejné zdroje v ČR) a napokon sme vďaka nim podporu vo výške 330 000 eur skutočne získali. Potvrďuje to ich neustály kontakt s prostredím a snahu pomáhať filmovým projektom, aj keď sú na tom finančne mizerne,“ hovorí producentka.

Nielen filmom je producent živý

Zuzana Mistríková prizvukuje, že filmoví producenti nepracujú iba na celovečerných filmoch pre kiná. „Z toho by sa prakticky (až na výnimočné prípady) nedalo vyžiť“. Pracujú aj na televíznych obsahoch (minisériách, televíznych filmoch či formátoch) a aj túto oblasť postihne v Českej televízii zásadná redukcia,“ pripomína. „Partnermi producentov v oblasti televíznej produkcie, samozrejme, ostávajú súkromné televízne stanice, ich obsahové zameranie však poskytuje priestor len na určité žánre. Streamovacie platformy v Česku ešte hľadajú svoju obsahovú tvár, pri obmedzení tvorby zo strany Českej televízie budú však v najbližšom období pre producentov pravdepodobne najdôležitejším partnerom.“

Producent Peter Badač zo spoločnosti BFILM, hovorí, že v ich finančných plánoch s účasťou Českej te-

levízie na projektoch nepočítajú. „Žiadny náš majoritný projekt nebol koprodukovaný ČT a mám pocit, že v našej spoločnosti sa nevenujeme projektom, ktoré by mohli byť pre ňu zaujímavé, pretože si všima najmä veľké autorské mená a žánrové filmy, ktoré sú populárnejšie u divákov. Pri seriálovej tvorbe uprednostňuje svojich stabilných autorov a je veľmi náročné presadiť sa s látkou od menej skúsených autorov,“ myslí si Badač. „Nájsť iných koprodukčných partnerov v Česku je náročné, lebo to takisto nie je veľmi veľký trh a možnosti sú obmedzené. Som rád, že na nový koprodukčný film Amerikánka sa nám podarilo získať spoluprácu s Voyo, ktoré čoraz viac investuje do pôvodnej tvorby a hľadá projekty, ktoré nemusia byť primárne určené pre diváka komerčných staníc. Uvidíme, ako dlho im táto stratégia vydrží,“ dodáva producent filmov ako Špina (r. Tereza Nvotová), Tvojazem (r. Peter Budinský) či úspešného celovečerného animovaného filmu Michaely Pavlátovej Moja afganská rodina, ktorý koprodukovala aj Česká televízia.

Šetrí aj HBO Europe

Škrty nechystá iba Česká televízia. Televízia HBO Europe nedávno oznámila, že prestáva vyrábať pôvodný obsah v Česku. Na ňom sa takisto často podieľali slovenskí tvorcovia. Oplyvní nejakú aj táto zmena slovenský audiovizuálny priestor? „Pravdepodobne áno, nemám však presné informácie, aký podiel napr. postprodukčných prác sa realizoval na Slovensku. Vo všeobecnosti si myslím, že výroby boli prepojené najmä na úrovni spolupráce profesionálov z praxe. Takže vplyv to určite bude mať,“ myslí si Katarína Kerekesová.

Pridáva sa aj Zuzana Mistríková. „HBO Europe zdanlivo nevyrábala v Česku a na Slovensku veľa. Ale vyrábala veci kvalitné a poskytovala na ich vznik absolútne profesionálne zázemie. Dovolila by som si povedať, že na európskej úrovni,“ hovorí Mistríková. Pripomína, že stanica sa ako koproducent podpísala nielen pod niekoľko kvalitných minisérií. „HBO vnímame zvyčajne najmä cez Horiaci ker či Pustinu, ale HBO bolo a ešte chvíľu je zásadným koprodukčným partnerom pre vysoko kvalitné české a slovenské dokumentárne filmy.“ Medzi dokumenty, na ktorých sa HBO podieľalo, patrí napríklad Mečiar režisérky Terezy Nvotovej, ktorý Mistríková produkovala.

Podľa Petra Badača bude mať zmena v HBO Europe vplyv najmä na televíznu tvorbu. „Nemyslím si, že to bude mať veľký vplyv na filmy pre kiná alebo dokumenty, pretože tie podporuje HBO aj teraz len akvizične, v prípade dokumentov ako minoritný koproducent a podľa mojich informácií by táto podpora mala ostať zachovaná,“ hovorí Badač. „Iná je situácia s pôvodnou tvorbou, kde sa HBO nebránilo ani námetom zo Slovenska, a dá sa povedať, že v ich prípade išlo o tzv. HQTV projekty, takže ich rozhodnutie určite ovplyvní aj slovenské audiovizuálne prostredia, lebo s HQTV nebudú mať tvorcovia veľa možností preraziť,“ dodáva. Jakub Viktorín podľa vlastných slov skúsenosť s výrobou pre HBO nemá. „Takže na túto otázku neviem relevantne odpovedať. Pokiaľ viem, na Slovensku HBO veľmi nevyrábalo, takže to existujúci priestor zásadne neovplyvní, ale predpokladám, že tu bol práve potenciál, že by projekty pre HBO mohli náš priestor obohatiť.“

Aké očakávania vzbudzuje nový riaditeľ RTVS?

— text: Matúš Kvasnička —

Pri centrálnom registri námetov na stránke RTVS svieti už dlhší čas oznam: „z dôvodu aktuálnej finančnej situácie RTVS, a tým spojenými rozpočtovými možnosťami, až do odvolania RTVS nebude finančne vstupovať do žiadnych nových projektov“ a „námety zaregistrované do Centrálného registra námetov budú posudzované v nezmenenom režime, avšak tie úspešné projekty, ktoré si budú vyžadovať finančný vstup zo strany RTVS, budú umiestnené na zoznam obsahovo schválených projektov, ktorým sa RTVS bude ďalej venovať až v čase, kedy bude zo strany RTVS možné do nich vstupovať aj finančne“. Nastane ten čas po nástupe nového generálneho riaditeľa RTVS?

Ľuboš Machaj 2. augusta vystriedal v kresle riaditeľa Jaroslava Rezníka. V projekte, s ktorým uspel, okrem iného píše, že bude hľadať zdroje na zvýšenie podielu kvalitnej pôvodnej filmovej a seriálovej produkcie. Spomína aj spoluprácu s nezávislými tvorcami a podporu koprodukčných projektov. Ako nevyhnutné vidí riešenie dlhodobého podfinancovania televízie. Cestu zvyšovania koncesionárskych poplatkov vidí v súčasnej politicko-ekonomickej situácii ako neschodnú a v projekte to navrhuje riešiť formou nárokovateľných dotácií zo strany štátu. Dotácia pre RTVS by sa podľa neho mohla odvíjať od výšky vybraných koncesionárskych poplatkov, ktoré by štátna dotácia kopírovala.

Ako v kontexte filmovej tvorby pre kiná na Slovensku a partnerstiev filmárov s RTVS vnímajú producenti zmenu na poste generálneho riaditeľa RTVS? Bude mať táto výmena vplyv na filmovú tvorbu na Slovensku?

„To je veľmi ťažká otázka. Nemôžeme očakávať výraznejšiu podporu RTVS domácej tvorbe, ak sa nezmení systém financovania RTVS, pretože výška poplatkov sa nezmenila takmer dvadsať rokov a súčasné finančné prostriedky jednoducho nedokážu pokryť všetky úlohy, ktoré by RTVS mala plniť,“ myslí si Peter Badač, ktorý bol aj jedným z uchádzačov o post generálneho riaditeľa RTVS. „Preto treba vybrať priority. Pre Jaroslava Rezníka to nebola pôvodná televízna tvorba, dúfajme, že pre Ľuboša Machaja to bude inak a navýši investície do pôvodnej tvorby, najmä pod vplyvom okolností, ktoré zasiahli náš trh, a to stop originálnej produkcie HBO v našom regióne, nezaujem ostatných platforiem o produkciu na našom teritóriu a radikálne škrty ČT, ktoré sa dotknú aj slovenských projektov,“ hovorí Badač.

Ako hodnotí pôsobenie predchádzajúceho generálneho riaditeľa RTVS Jaroslava Rezníka vo vzťahu k pôvodnej tvorbe? „Predchádzajúci manažment RTVS by som nazval akýmsi udržiavacím. Podporoval slovenskú tvorbu pre kiná v menšej miere ako jeho predchodcovia, v prípade pôvodnej tvorby len dokončil projekty, ktoré boli rozbehnuté. Nemám pocit, že by sa vyvinuli alebo zrealizovali zásadné projekty, ktoré by vychádzali z rozhodnutia Jaroslava Rezníka a jeho kolegov (napadá mi len Jozef Mak alebo Nero a Seneca),“ myslí si Badač. „Viac priestoru ako investície do pôvodnej tvorby dostávali investície do infraštruktúry, ktorá je takisto v zúfalom stave.“

„Počas pôsobenia Jaroslava Rezníka sme pokračovali v produkcii Websterovcov a vyrobili aj ďalší TV špeciál Mimi a Lízy a začali sme pracovať na vývoji veľkého vzdelávacieho seriálu pre deti,“ sústreďuje sa na oblasť televíznej tvorby Katarína Kerekesová. „Websterovci a Mimi a Líza sú už v podstate staršie úspešné značky spojené s RTVS. Pokračovanie podpory v zmysle naplnenia finálneho formátu 26 epizód teda dáva zmysel. Ale podstatný je pre mňa vývoj nového vzdelávacieho seriálu, ktorý získal prvú podporu práve od RTVS.“

Podľa Zuzany Mistríkovej nadviazal Jaroslav Rezník na trend, ktorý v oblasti filmu nastavilo predchádzajúce vedenie RTVS, predovšetkým Tibor Búza, a snažil sa byť pre domáce projekty dobrým partnerom. „Koniec-koncov, jeho pozitívny vzťah k pôvodnej tvorbe – od literatúry až po film – je všeobecne známy. Druhá vec je, aké boli finančné možnosti a ako sú niektoré veci v RTVS ešte stále zložité,“ hovorí Mistríková. Zároveň chce vyzdvihnúť prácu šéfdramaturga dokumentárnej a vzdelávacej tvorby RTVS Ondreja Starinského a jeho kolegov, ktorí spolupracujú na dokumentárnych filmoch. „V tejto oblasti vznikol za posledné roky v koprodukcii s RTVS celý rad úžasných a aj medzinárodne úspešných dokumentárnych filmov vrátane projektov, ktoré boli zo slovenskej strany minoritné,“ hodnotí producentka.

Ako vníma nástup nového vedenia? „Pevne verím, že žiadne vedenie RTVS už nikdy nespochybní, že televízia verejnej služby má byť zásadným partnerom slovenskej kinematografie,“ dúfa Mistríková. „Verím, že nástup Ľuboša Machaja prinesie možnosť diskutovať o lepšom nastavení spolupráce s nezávislými producentmi, napríklad aj v tom zmysle, že sa vytvoria možnosti vzniku náročnejších spoločných televíznych projektov. A ak bude výmena riaditeľa znamenať zmenu postoj politikov k financovaniu inštitúcie, ktorá má byť chrbtovou kosťou slovenskej kultúry a umenia v celom ich spektre, bude to mať na (nielen) filmovú tvorbu na Slovensku zásadný pozitívny vplyv.“

„Verím, že RTVS zostane podporovateľom slovenských filmov a, samozrejme, aj detskej tvorby. V dobe každodenných alarmujúcich správ zostáva podpora kultúry a našich výpovedí o súčasnosti jedným z mála svetlých signálov a odkazov pre budúcnosť,“ uzatvára Katarína Kerekesová. ◀

Creative Europe Desk Slovensko informuje

V septembri bude mať uzávierky niekoľko výziev programu Kreatívna Európa, podprogramu MEDIA, predovšetkým tri výzvy bloku Obsah:

Vývoj koprodukčných európskych projektov, European Co-development, CREA-MEDIA-2022-CODEV (uzávierka 8. septembra). Podpora vývoja projektov, na ktorých sa zúčastňujú minimálne dve partnerské produkčné spoločnosti z dvoch rôznych členských štátov MEDIA. Vývoj minibalíkov európskych projektov. European Mini-Slate development, CREA-MEDIA-2022-DEVMINISLATE (uzávierka 8. septembra). Podpora vývoja balíkov projektov produkčných spoločností výlučne z krajín s nízkou audiovizuálnou kapacitou.

TV a online projekty, TV and online content, CREA-MEDIA-2022-TVONLINE (20. septembra). Podpora produkcie audiovizuálnych diel, primárne určených pre TV alebo online platformy, s účasťou minimálne 2 TV vysielateľov alebo online platforiem z dvoch rôznych štátov MEDIA.

A tri výzvy Medzisektorovej oblasti: Journalism Partnership, CREA-CROSS-2022-JOURPART (7. septembra). Žiadateľom je konzorcium najmenej 3 partnerských spoločností pôsobiach v oblasti médií s projektmi obchodnej transformácie (nové modely manažmentu, práce s publikom, marketingu, výmeny obsahu medzi médiami, originálneho spravodajstva, výroby a formátov).

Innovation Lab, CREA-CROSS-2022-INNOVLAB (7. septembra). Žiadateľom je konzorcium najmenej 3 partnerov z 3 rôznych krajín, prípustné sú projekty vývoja a testovania inovatívnych nástrojov, modelov a riešení aplikovateľných v kultúrnom sektore v cirkulárnej ekonomike.

Monitoring and Defending Media Freedom and Pluralism (20. septembra), CREA-CROSS-2022-MFP. Oprávneným žiadateľom je konzorcium minimálne 2 eu-

rópskych spoločností pôsobiach v oblasti tlačového a mediálneho poradenstva a poskytovania praktickej pomoci a ochrany ohrozeným novinárom.

Viac informácií k výzvam, podmienkam a možnostiam podpory nájdete na našej stránke www.cedslovakia.eu alebo priamo na portáli Funding and tender opportunities (FTOP).

Zlatý leopard pre Svetlonoc

Prestížny švajčiarsky Filmový festival Locarno (3. – 13. 8.) uviedol historicky po prvýkrát vo svetovej premiére až štyri slovenské filmy. **Svetlonoc** Terezy Nvotovej získala Zlatého leoparda v sekcii Filmári súčasnosti. „Pred premiérou som mala obavy, či diváci v zahraničí film pochopia, predsa len sa odohráva v malej dedinke v slovenských horách. Reakcie publika však boli veľmi silné, film ich zasiahol a veľa ľudí mi ešte doteraz píše, ako im zostal v hlave,“ povedala režisérka Tereza Nvotová. Popri **Svetlonoci** uviedol festival dva krátke filmy so slovenskou účasťou aj v sekcii Leopardy zajtrajška – v medzinárodnej súťaži film **Peniaze a šťastie** režisérského dua Ana Nedeljković a Nikola Majdak, ml. a v súťaži krátkych autorských filmov **Asterión** Francesca Montagnera. V nezávislej sekcii Týždeň kritikov, ktorú založila Švajčiarska asociácia filmových novinárov v spolupráci s festivalom, uviedli film **Návštevníci** Veroniky Liškovej a v programe pre detského diváka Locarno Kids: Screenings sa mimo premiérových uvedení premietal film **Ako som sa naučila lietat'** (r. Radivoje Andrić), ktorý si z festivalu BUFF Malmö odniesol cenu ECFA za najlepší európsky film.

Cineama 2022

Súťaž a prehliadka amatérskeho filmu Cineama 2022, ktorá tento rok oslavuje 30. jubileum, sa uskutoční 16. až 18. septembra v Bardejovských Kúpeľoch. Na

tomto ročníku bude mať premiéru program Osmičkári – retrospektíva novo digitalizovaných autorských filmov z histórie amatérskych filmových súťaží, ktorá reprezentuje pozoruhodné diela a osobnosti tohto hnutia a významné filmárske kluby. Na podujatí sa zároveň uskutoční inšpiračné a networkingové stretnutie ľudí pôsobiach v oblasti filmovej výchovy. Súčasťou sprievodného programu budú diskusie, nesúťažné projekcie, tvorivé dielne venované tematicky práci s 8 mm a 16 mm filmovou surovinou. Cineama bude v Bardejove predchádzať (14. – 16. 9.) tretí zo série workshopov My Street Films SK, venovaný strihovej dramaturgii dokumentárnych projektov účastníkov.

Obet súťaží v Benátkach, uvedie ju aj Toronto

Na Medzinárodnom filmovom festivale v Benátkach, ktorý sa uskutoční od 31. augusta do 10. septembra, sa v súťažnej sekcii Orrizonti predstaví slovenský film **Obet'**, dlhometrážny debut režiséra Michala Blaška, ktorý v roku 2017 so svojím krátkym filmom **Atlantída, 2003** súťažil v sekcii Cinéfondation na festivale v Cannes. **Obet'** bude mať severoamerickú premiéru v rámci 47. ročníka Medzinárodného filmového festivalu v Toronte v sekcii Contemporary World Cinema a 15. septembra príde do slovenských kín. V Benátkach sa predstaví aj minoritná slovenská koprodukcija – hraný film **Běžná selhání** režisérky Cristiny Grosan, ktorý bude súťažiť v rámci nezávislej sekcie Giornate degli Autori. Ďalšia slovenská minoritná koprodukcija, film **Il Boemo** režiséra Petra Václava bude uvedená na festivale v San Sebastiáne.

Festival pre deti a mládež Cinedu rozširuje svoj program

„Jediný festival pre deti a mládež na Slovensku prinesie do Nového Mesta nad Váhom v slovenskej premiére viaceré zahraničné snímky,“ sľubujú organizátori festivalu Cinedu. Jeho štvrtý ročník sa uskutoční od 19. do 30. septembra v kine Považan v Mestskom kultúrnom stredisku v Novom Meste nad Váhom. „Sme veľmi radi, že si Cinedu - jediný festival hraných filmov pre deti a mládež na Slovensku zachoval svoju kontinuitu a sme hrdí na to, že v septembri sa bude konať už jeho 4. ročník. Cinedu bol v roku 2021 prijatý za člena Európskej asociácie filmov pre deti ECFA, čím sa Slovensko pridalo k vyspelým európskym krajinám, ktoré venujú pozornosť filmovej gramotnosti mladého diváka a podporujú výchovu a kultúrny rast budúcich návštevníkov kín. Vďaka podporovateľom môžeme pre našich malých a mladých divákov doviezť kvalitné filmy, ktoré v klasickej kinodistribúcii absentujú a ktoré obsahujú príbehy obyčajných detí – rovesníkov ako oni – a v ktorých tiež hrajú deti, podobné im, preto sa s nimi môžu ľahšie identifikovať,“ povedala riaditeľka a zakladateľka festivalu Cinedu Ľudmila Cviková. Tento rok organizátori predĺžili trvanie festivalu z jedného na dva týždne a program rozdelili na dve hlavné kategórie. Cinedu Kids predstaví filmy pre vekovú kategóriu od 6 do 12 rokov. Cinedu Teens je zase program určený pre tínedžerov a mladých dospelých, teda pre divákov od 13 do 18 rokov. „Víkend tradične zostáva otvorený verejnosti a je určený celým rodinám, okrem filmov ponúkne aj sprievodný program,“ dodávajú organizátori. K herečke Zuzane Kronerovej, prvej ambasádorke Cinedu, sa tento rok ďalším podporovateľom tohto projektu a jeho ambasádorom stal herec a hudobník Dano Heriban. Väčšina filmov je na festivale uvedená v exkluzívnej slovenskej premiére. Podrobnejšie informácie o filmoch a tohtoročnom programe nájdete na stránke www.cinedu.sk.

LFŠ Uherské Hradiště

Od 29. júla do 4. augusta sa v Uherskom Hradišti už tradične uskutočnila Letná filmová škola, na ktorej mala zastúpenie aj slovenská kinematografia. Filmový program bol rozdelený do troch hlavných blokov: História, Súčasnosc, Česko/Slovensko. Program LFŠ otvorila koprodukčná snímka režisérky Olgy Sommerovej **Michael Kocáb – rocker versus politik**. V sekcii Novinky Česko/Slovensko boli uvedené snímky **Cenzorka** (r. P. Kerekes), **Správa o záchrane mŕtveho** (r. V. Kadrnka) a **Slovo** (r. B. Parkanová). Film **Varuj...!** Martina Friča bol uvedený v sekcii Kto, keď nie... Frič. LFŠ premietala aj slovenskú študentskú tvorbu – publikum mohlo vidieť **Chlieb náš každodenný** režisérky Alice Bednárkovej, nedávno uvedený v súťaži La Cinef na festivale v Cannes, **Ospalky** režisérky Kateřiny Hroníkovej či film **Nech žije smrť** Roba Mihályho, ktorý bol spolu so scenáristkou Dianou Dzurilovou (**Chlieb náš každodenný**) osobne prítomný na projekcii. V Letnom kine si publikum mohlo pozrieť slovenské koprodukcije **Známi neznámi** (r. Z. Marianková), **Tieňohra** (r. P. Bebjak) a **Láska hory prenáša** (r. J. Machala).

MFI Script 2 Film Workshops aj so slovenskými filmami

Do programu Stredomorského filmového inštitútu MFI Script 2 Film Workshops vybrali slovenské projekty **Mína** Terezy Dodokovej, Martina Hnáta a producenta Tomáša Giča a **Whatever, LOL** Gabriely Gažovej. Prvé stretnutie sa uskutočnilo na gréckom ostrove Nisyros (24. 6. – 7. 7.). Ďalšie je plánované v októbri na ostrove Rodos a do januára 2023 by sa mali uskutočniť aj online stretnutia. Pripravovaný film **Otec** Terezy Nvotovej sa dostal medzi 15 vybraných projektov, ktoré sa uchádzajú o cenu Coprocity Development. Ocenenie udeľuje online platforma Coprocity, ktorá je partnerom trinástich koprodukčných trhov.

Vítaza oznámia 20. 9. Slovenské projekty **Jakubov poklad** spoločnosti TRIGON PRODUCTION a **Miškov svet** spoločnosti WHAT IF Films vybrali do 6. ročníka medzinárodného koprodukčného fóra Kids Kino Industry, ktoré je zamerané na filmy a seriály pre deti a mládež. Tak ako minulý rok sa uskutoční v hybridnom formáte. Prvé tri dni (27. – 29. 9.) sa budú konať vo Varšave aj online a posledný deň (30. 9.) bude len online.

Docu Talents a Emerging Producer Tereza Tokárová

MFDF Ji.hlava predstavil deväť dokumentov zo strednej a východnej Európy, ktoré sa dostali do finálneho výberu Docu Talents from the East 2022 na CineLink Industry Days filmového festivalu v Sarajeve (12. – 19. 8.). Do výberu sa dostal aj film **Hranice vernosti** Diany Fabiánovej, ktorý vzniká v slovensko-českej koprodukcii. Producentkou je Silvia Panáková (spoločnosť Dayhey). Slovenským koproducentom ďalšej vybranej snímky **Ďaleko od Mikulova** Marie Dvořákovéj je spoločnosť PubRes. Cenu Docu Talent Award získal ukrajinský projekt režisérky Lesie Diak **Dad's Lullaby**. Rumunský projekt **Between Revolutions** režiséra Vlada Petriho získal Cenu DAFilms.com. Na CineLink Industry Days zverejnili aj mená producentov, ktorí sa zúčastnia na programe Emerging Producers 2023. Sedemnást európskych talentov doplní producentka z Kataru, ktorý je hosťujúcou krajinou aktuálneho ročníka. Slovenskou účastníčkou programu bude Tereza Tokárová. Program je zameraný na propagáciu, vzdelávanie a podporu talentovaných producentov dokumentárnych filmov a pozostáva z dvoch workshopov – v októbri v Jihlave a vo februári 2023 v Berlíne.

— vs —

— bn —

— bn —

— bn —

— bn —

— red —

— jj —

— jj —

› **1. 9. 2022**

Čeluste

◄ **obnovená premiéra** – len v **IMAX-e**

◄ **Jaws**, USA, 1975, r. Steven Spielberg ›

hrajú: Roy Scheider, Robert Shaw,

Richard Dreyfuss, Lorraine Gary, Murray Hamilton, Carl Gottlieb, Jeffrey Kramer – triler/dráma, 124 min., MN 15

– CinemArt SK

Jedna sekunda

◄ **I miao chung**, Čína, 2020, r. Čang I-mou ›

hrajú: I Čang, Wej Fan, Aj-lej Jü, Chao-cchun Liou, Jang Jü, Jen Li, Žuej Cchao

– dráma/historický, 104 min.,

MN 15 – Film Europe

Tritisíc rokov túžby

◄ **Three Thousand Years of Longing**,

Austrália/USA, 2022, r. George Miller ›

hrajú: Tilda Swinton, Idris Elba, Alyla Browne, David Collins, Kaan Guldur, James Dobbins Jones – fantasy/romantický/dobrodružný/dráma, 108 min., MP 12 – Bontonfilm

Zvonár u Matky Božej

◄ **The Hunchback of Notre Dame**,

USA, 1923, r. Wallace Worsley ›

hrajú: Lon Chaney, Patsy Ruth Miller, Norman Kerry, Kate Lester, Nigel De Brulier, Brandon Hurst, Ernest Torrence, Tully Marshall – dráma/historický, 133 min., MN 15 – Film Europe

› **8. 9. 2022**

Jan Žižka

◄ Jan Žižka, Česko, 2022, r. Petr Jákl ›

hrajú: Ben Foster, Michael Caine, Til Schweiger, William Moseley, Sophie Lowe, Karel Roden, Roland Møller, Matthew Goode, Ondřej Vetchý, Marek Vašut – životopisný/ historický/dráma/akcia, 125 min., MP 12/MN 15 – Magic Box Slovakia

Pozvánka do pekla

◄ **The Invitation**, USA, 2022, r. Jessica M. Thompson ›

hrajú: Nathalie Emmanuel, Alana Boden, Thomas Doherty, Hugh Skinner, Sean Pertwee, Stephanie Corneliussen,

Jeremy Wheeler – horor, 100 min.,

MN 15 – Itafilm

Volám sa Zlatan

◄ **Jag är Zlatan**, Švédsko/Dánsko/Holandsko, 2022, r. Jens Sjögren ›

hrajú: Granit Rushiti, Dominic Andersson Bajraktati, Cedomir Glisović, Merima Dizdarević, Selma Mešanović, Linda Haziri, Emmanuele Aita – dráma, 100 min., MP 12 – Vertigo Distribution

Zavýjať po svojom

◄ **Magunk módjára üvölten**,

Slovensko/Maďarsko, 2022, r. Asia Dér ›

– dokumentárny, 90 min., MP 12

– Filmtopia

› **9. 9. 2022**

Identita ES

◄ Česko/Kanada/Slovensko, 2022,

r. Alena Činčerová ›

účinkuje: Emil Skamene – dokumentárny,

118 min., MP – CinemArt SK

› **15. 9. 2022**

Dragon Ball Super: Super Hero

◄ **Doragon boru supa supa hiro**,

Japonsko, 2022, r. Tecuro Kodama ›

– animovaný, 99 min., MP 12 – Itafilm

Chiara

◄ **A Chiara**, Taliansko/Francúzsko, 2021,

r. Jonas Carpignano ›

hrajú: Swamy Rotolo, Claudio Rotolo,

Carmela Fumo, Pio Amato, Leonardo Bevilacqua, Grecia Rotolo, Koudous Seihon, Susanna Amato, Iolanda Amato – dráma, 121 min., MN 15 – ASFK

animovaný predfilm **Milost'**

◄ SK, 2022, r. Ivana Laučíková ›

– 17 min. 30 s. – ASFK

Moonage Daydream

◄ USA, 2022, r. Brett Morgen ›

účinkuje: David Bowie

– hudobný dokument, 140 min., MP 12

– CinemArt SK

Obet'

◄ Slovensko/Česko/Nemecko, 2022,

r. Michal Blaško ›

hrajú: Vita Smačeľuk, Glib Kučuk, Alena

Mihulová, Claudia Dudová, Gabriela

Míčová, Inna Žulina, Igor Chmela,

Viktor Zavadil – dráma, 92 min.,

MN 15 – Continental film

Slobodní

◄ Slovensko, 2022, r. Slavomír Zrebný ›

účinkujú: Vladimír Kréméry, František Mikloško, František Neupauer, Miroslav Kloučník, Juliana Gubišová, Silvester Krčméry, Vladimír Jukl

– dokumentárny, 80 min., MP

– Itafilm

Slovo

◄ Česko/Slovensko/Poľsko, 2022,

r. Beata Parkanová ›

hrajú: Martin Finger, Gabriela Mikulková,

Jenovéfa Boková, Marek Geišberg,

Antonie Formanová – dráma, 100 min.,

MP 12 – Bontonfilm

Vstupenka do raja

◄ **Ticket to Paradise**, USA, 2022,

r. Ol Parker ›

hrajú: Julia Roberts, George Clooney, Billie Lourd, Kaitlyn Dever, Lucas Bravo, Maxime Bouttier – romantická komédia, 104 min., MP 12 – CinemArt SK

› **22. 9. 2022**

Avatar

◄ **obnovená premiéra**

◄ USA, 2009, r. James Cameron ›

hrajú: Sam Worthington, Zoe Saldana,

Stephen Lang, Michelle Rodriguez, Giovanni Ribisi, Joel David Moore, CCH Pounder, Wes Studi, Laz Alonso, Sigourney Weaver

– sci-fi/akčný/dobrodružný, 162 min.,

MP 12 – CinemArt SK

Indián

◄, Česko/Slovensko/Poľsko, 2021,

r. Tomáš Svoboda, Vladimír Kriško ›

hrajú: Karel Roden, Martin Myšička, Vica

Kerekes, Marta Žmuda-Trzebiatowska, Štěpánka Figerhutová, Magdalena Nieć, Juraj Kemka, Tomáš Jeřábek, Daniel Olbrychski, Eva Landlová, Lukáš Latinák, Vlado Černý, Anna Šišková

– komédia, 100 min., MP 12

– Magic Box Slovakia

Jane očami Charlotte

◄ **Jane par Charlotte**, Francúzsko, 2021,

r. Charlotte Gainsbourg ›

účinkujú: Charlotte Gainsbourg,

Jane Birkin – dokumentárny, 90 min.,

MP 12 – Film Expanded

Krásne bytosti

◄ **Berdreymi**, Island/Dánsko/Švédsko/Holandsko/Česko, 2022, r. Guðmundur Arnar Guðmundsson ›

hrajú: Birgir Dagur Bjarkason,

Áskell Einar Pálmason, Viktor Benóný Benediktsson, Snorri Rafn Frímansson, Anita Briem – dráma, 123 min.,

MN 15 – Filmtopia

Neboj sa, zlatko

◄ **Don't Worry Darling**, USA, 2022,

r. Olivia Wilde ›

hrajú: Florence Pugh, Olivia Wilde,

Chris Pine, Harry Styles, Gemma Chan, Nick Kroll, Douglas Smith, KiKi Layne, Timothy Simons – psychologický triler, 123 min., MN 15 – Continental film

Piargy

◄ Slovensko/Česko/Severné Macedónsko, 2022, r. Ivo Trajkov ›

hrajú: Attila Mocos, Judit Bárdos, Marián Geišberg, Ivan Martinka, Jana Kvantíková, Daniel Fischer, Lucia Klein Svoboda, Jana Olhová, Peter Nadasdi, Lucia Siposová, Verica Nedeska – Íubostná dráma, 100 min., MP 12 – CinemArt SK

› **29. 9. 2022**

Kde raky spievajú

◄ **Where the Crawdads Sing**, USA, 2022,

r. Olivia Newman ›

hrajú: Harris Dickinson, Daisy Edgar-Jones, David Strathairn, Eric Ladin, Garret Dillahunt, Taylor John Smith, Luke David Blumm, Michael Hyatt – dráma, 127 min., MP 12 – Itafilm

Svetlonoc

◄ Slovensko/Česko, 2022,

r. Tereza Nvotová ›

hrajú: Natália Germáni, Eva Mores,

Juliána Brutovská, Zuzana Konečná,

Marek Geišberg, Peter Ondrejčíka,

Noël Czuczor, Jana Olhová, Iva Bittová

– dráma/mystery, 109 min.,

MN 15 – Forum Film

Trojuholník smútku

◄ **Triangle of Sadness**, Švédsko/Francúzsko/Spojené kráľovstvo/Nemecko, 2022,

r. Ruben Östlund ›

hrajú: Harris Dickinson, Charlbi Dean

Kriek, Zlatko Burić, Woody Harrelson,

Dolly De Leon, Vicki Berlin, Henrik

Dorsin, Iris Berben – dráma, 142 min.,

MN 15 – ASFK

Úsmev

◄ **Smile**, USA, 2022, r. Parker Finn ›

hrajú: Sosie Bacon, Jessie T. Usher, Kyle Gallner, Robin Weigert, Caitlin Stasey, Kal Penn, Rob Morgan – horor, 117 min., MN 15 – CinemArt SK

Vražda v divadle

◄ **See How They Run**, USA, 2022,

r. Tom George ›

hrajú: Sam Rockwell, Saoirse Ronan,

Adrien Brody, Ruth Wilson, Shirley

Henderson, David Oyelowo, Jacob

Fortune-Lloyd, Harris Dickinson

– detektívka, dráma, 98 min.,

MP 12 – CinemArt SK

— Miro Ulman —

◄ **POZNÁMKA**: PRI SEPTEMBROVÝCH PREMIÉRACH UVÁDZAME ÚDAJE TAK, AKO BOLI V ČASE UZÁVIERKY K DISPOZÍCII. ►

Čo spustila zdanlivo nevinná lož?

Celovečerný hraný debut Michala Blaška *Obet* rozoberá dôsledky zdanlivo nevinnnej lži, ktorá rozvíri xenofóbne vášne. Venuje sa aj osobnej zodpovednosti jednotlivca za spoločnosť. Film vznikol v slovensko-česko-nemeckej koprodukcii. Svetovú premiéru bude mať na festivale v Benátkach, severoamerická premiéra ho čaká v Toronte. Do tunajších kín príde v septembri po uvedení na piešťanskom Cinematiku.

„Hlavnou postavou filmu je Ukrajinka Irina Zyrčenko, ktorá sa v nemocnici dozvedá, že jej syna Igora, ktorý tam leží s vážnymi zraneniami, pravdepodobne napadli a zhodili zo schodov. Obaja žijú v ‚problematičnejšej‘ časti mesta a Irina tlačí tak na políciu, ako aj na verejnosť, aby sa prípadom zaoberala a nenechala ho zamiesť pod koberec. To sa jej aj podarí,“ hovorí pre Film.sk producent filmu Jakub Viktorín zo spoločnosti nutprodukcia.

„Inšpiráciou na film *Obet* bola skutočná udalosť v meste Břeclav v Česku v roku 2012. Mladý, trinásťročný Petr sa nešťastnou náhodou pošmykol na schodisku, keď sa predvádzal pred kamarátmi, a skončil s poškodenou ľadvinou a ďalšími vnútornými zraneniami v nemocnici. Zo strachu z matkinho hnevu si vymyslel príbeh o napadnutí Rómami, ktorým nakrmit nielen ju, ale aj celú verejnosť, a klamal tak všetkých niekoľko mesiacov až do momentu, keď bol nútený vyjsť s pravdou von. Tento prípad vyvolal nárast protirómskych nálad nielen v samotnej Břeclavi, ale po celej republike,“ približuje Viktorín v explikácii pre Audiovizuálny fond.

„Zámerom filmu, aj keď je veľmi silno inšpirovaný realitou, nie je rekonštruovať udalosti, ktoré sa stali v Břeclavi. Na reálnom základe chceme vystavať príbeh fungujúci v dvoch rovinách – intímny príbeh matky a syna o tom, ako jedna nevinná lož dokáže ovplyvniť nielen životy jednotlivcov, ale aj celú spoločnosť, a zároveň univerzálny príbeh o tom, na akých tenkých pilieroch súčasná spoločnosť stojí a ako ľahko ju možno ovplyvniť,“ vysvetľuje producent. „Akoby časť spoločnosti čakala len na akýsi popud, ktorý jej umožní a dá dôvod, aby prejavila svoje frustrácie,“ doplnia ho režisér filmu Michal Blaško, ktorý zaujal už svojou študentskou tvorbou. Za krátky film *Atlantída*, 2003, ktorý mal svetovú premiéru v Cannes v roku 2017, získal viacero cien vrátane Českého leva a podpísaný je aj pod úspešnou českou minisériou *Podezření*, ktorá sa predstavila na tohtoročnom Berlinale.

„Veľkou výhodou bolo, že sa nám v mnohom zopakoval tím z minisérie *Podezření*, ktorú sme dotočili len mesiac pred začiatkom natáčania *Obete*. Všetci sa navzájom dobre poznali, vládla medzi nami priateľská atmosféra, takže sme sa od začiatku vedeli nastaviť a zladit' veľmi rýchlo, čo je pre mňa veľmi dôležité. Viacero hercov hovorilo ukrajinsky, nevyužívali ani češtinu, ani slovenčinu, polovica filmu je v ukrajinskom jazyku – to bolo pre mňa v niečom nové. Mali sme na pláči šikovného konzultanta Raula, ktorý rozpráva skvele po ukrajinsky, rusky a slovensky, ten bol pre mňa práve akousi spojkou s hercami, čo, myslím, fungovalo dobre,“ opisuje Blaško. „Natáčali sme v období pandémie covidu-19 a báli sme sa, či film dotočíme. Stresové to bolo hlavne pre celú produkciu, ktorá bola počas celého natáčania aj priprav úplne skvelá. Veľmi som sa chcel vyhnúť núteným zastaveniam natáčania, pretože sme mali obsadených niekoľko nehercov a predovšetkým u nich, keď sa konečne dostanú do postavy a začnú byť s filmom ‚organickí‘, je dôležité, aby sa to neprerušovalo a vyťažilo sa z toho čo najviac. Prerušenie mohlo znamenať vypadnutie z celého sústredenia a bolo by to potom náročnejšie. To sa, našťastie, nestalo a v podstate za necelé dva mesiace sme film natočili.“

Film zaujal filmových profesionálov už v čase, keď sa pripravoval. Na medzinárodnom fóre Connecting Cottbus v Nemecku získal v roku 2018 dve ceny. V roku 2019 sa zúčastnil na koprodukčnom fóre When East Meets West v Terste, kde získal prostriedky na postprodukcii. Cenu pre najslubnejší projekt si odniesol z Budapešt Debut Film Forum a v tom istom roku bol aj vo výbere prestížneho Cinéfondation L'Atelier v Cannes. V Karlových Varoch na Works in Progress ho ocenili v roku 2021. Získal podporu z programu MEDIA, z fondu Eurimages, zo slovenského Audiovizuálneho fondu aj z českých a nemeckých verejných zdrojov. ◀

Obet (r. Michal Blaško, Slovensko/Česko/Nemecko, 2022) **CELKOVÝ ROZPOČET FILMU:** 1 478 203 eur (rozpočet ešte nie je uzavretý) (podpora z Audiovizuálneho fondu: 372 500 eur + podpora audiovizuálneho priemyslu: 62 266 eur, vklad RTVS: 30 000 eur bez DPH + vecné plnenie 1 977,68 eur, podpora z CED MEDIA: 30 000 eur, podpora z Eurimages: 140 000 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP

— text: Mária Ferenčuhová —

foto: ARINA/Mayo Hirc —

Lyrizovaná próza na veľkom plátne

Filmová adaptácia novely Františka Švantnera *Piargy* patrí k dlhočakávaným titulom. Rovnomenný film v réžii Ivo Trajkova vznikol zložitou a dlhou cestou: jednak jeho dokončovanie poznamenala covidová pandémia, jednak ide o výpravný historický film, ktorý stavia na špecifickej poetike predlohy. Svetovú premiéru bude mať na MFF Cinematik v Piešťanoch.

— Švantnerova novela *Piargy* hovorí o tragédii osady v horskom údolí, ktorú krátko pred vypuknutím druhej svetovej vojny celkom zničí lavína. Prírodnej katastrofe predchádzajú citové drámy a vzplanutia, ktoré poznamenávajú vzájomné vzťahy jej obyvateľov. Katastrofu prežijú len dvaja z nich, mladá Johanka a jej muž Klement, s ktorými sa autor v novele delil o úlohu rozprávača, čím vytvoril komplexnú štruktúru rozprávania.

— Režisér Ivo Trajkov a scenáristka Jana Skořepová si pri písaní filmového scenára vybrali jednu z troch perspektív, z ktorých je novela rozprávaná – perspektívu Johanky. Celkovú naráciu tým posunuli do nejednoznačnejšej a magickejšej roviny. „Je to veľmi subjektívny pohľad niekoho, kto je vo veľkom šoku a ani nemohol byť pri všetkom, čo sa tam dialo. Do istej miery sú teda niektoré skutočnosti doplnené fantáziou,“ povedal o spracovaní predlohy režisér Ivo Trajkov pre *Film.sk* počas nakrúcania v roku 2018. Hoci literárna predloha do istej miery zvädza k viacžánrovému uchopeniu – či už v dôsledku unikátneho Švantnerovho štýlu a jazyka, alebo vďaka strašidelným prvkom, ľúbostným motívom i opisu živelnej katastrofy –, tvorcovia námet spracovali v súlade so slovenskou filmovou tradíciou. „*Piargy* nie sú multizánrovka. Aj keď sa vo filme vyskytnú isté netradičné umelecké alebo mýtizujúce prvky, režisér sa veľmi jasne a pevne držal Švantnerovho príbehu, ktorý je žánrovo čistý. Určite nejde o art film ani o horor či mystifikáciu minulosti. Príbeh je zasadený do prostredia slovenskej dediny a hôr s jasným konaním postáv a logickým vyústením deja,“ ozrejmuje pre *Film.sk* producent filmu Erik Panák. Film *Piargy* podľa neho približuje predovšetkým „slovenskú lyrizovanú prózu, ktorá je síce prevedená do stráviteľnejšej filmovej podoby, no stále je výnimočná vďaka jedinečnému stvárneniu príbehu spojeného so slovenskými tradíciami.“

— Filmová adaptácia Švantnerovej prózy korešponduje s vlnou znovuobjavovania folklóru, ktorá sa na Slovensku už niekoľko rokov prejavuje súčasne vo výtvarnom umení, v dizajne, v hudbe i v literatúre. „Návrat folklóru vnímam najmä cez hudbu a som tomu veľmi rád. Náš folklór

je cenným dedičstvom, ktoré je nutné udržiavať pre ďalšie generácie. Skrýva v sebe potešenie, krásu, tradície a umožňuje identifikáciu. Práve vo filmoch mi však chýba a aj preto sme sa rozhodli pre túto cestu. Ivo Trajkov je český filmár pôvodom z Macedónska. Jeho vnútorná energia a cit pre výtvarnosť spolu s pohľadom kamery Petra Bencsika určite nezatačili folklórne prvky filmu do úzadia, práve naopak. Sú prítomné v celom filme, pomáhajú mu vyznieť a zdôrazniť hlavne magickejšie momenty, no zároveň nepotláčajú príbeh samotný,“ hovorí Erik Panák, ktorý považuje ústredný motív ľúbostného trojuholníka a ľudských vášní za univerzálny a aktuálny aj dnes, hoci ho tvorcovia spracúvajú historizujúcim spôsobom. Film, ktorý napriek mýtickej a magickej atmosfére zostáva pevne ukotvený v slovenskom spoločensko-historickom kontexte, totiž podľa neho nesie silné posolstvo: „Je to apel na diváka o dôležitosť jednej z najťažších vnútorných možností či schopností človeka – života v pravde voči druhým, ale najmä voči sebe samému.“

— Švantnerova novela stojí na kontraste čistého a hrišneho, usporiadaného a impulzívneho. Filmári tieto protiklady stvárnil aj prostredníctvom výrazne výtvarného čiernobieleho vizuálu. Túto voľbu režisér filmu zdôvodňoval aj potrebou autenticity a vyzdvihnutia historického aspektu látky. „To čiernobiele nám stále pripadá autentickéjšie ako farby, lebo sme zvyknutí, že archívne zábery z tých rokov sú čiernobiele,“ povedal počas nakrúcania pre *Film.sk*.

— Natáčalo sa na viacerých miestach na Slovensku, ktoré zodpovedajú dedine opísanej vo Švantnerovej próze, napríklad v martinskom Múzeu slovenskej dediny či v osade Rybô (Rybie) pri Starých horách, ktorá sa skutočne nachádza v lavínovom teréne. Film vznikol v slovensko-česko-macedónskej koprodukcii a v hlavných úlohách sa objavia Attila Mokos, Lucia Klein Svoboda, Judit Bárdos, Daniel Fischer, Jana Geišbergová Olhová či Jana Kvantiková. ◀

Piargy (r. Ivo Trajkov, Slovensko/Česko/Severné Macedónsko, 2022)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 2 043 427 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 1 160 210 eur, vklad RTVS: 125 000 eur bez DPH + vecné plnenie 57 625,34 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP

Inakosť ako moderné bosoráctvo

Druhý celovečerný hraný film Terezy Nvotovej Svetlonoc je situovaný do malej dediny uprostred hôr. Dramatický príbeh čerpá zo slovenských reálií, mýtov a legiend, ale hovorí o všeobecne zrozumiteľných témach, ako strach z neznámeho, predsudky a rôzne formy diskriminácie. Snímka získala Zlatého leoparda v súťaži Filmári súčasnosti na festivale v Locarne a do slovenských kín príde v septembri.

„Svetlonoc je film o strachu z inakosti – či už vlastnej, alebo cudzej, z ktorého pramenia mnohé problémy dnešného sveta. Naša ‚tradičná‘ spoločnosť odmieta tých, čo sa príliš odlišujú, a tento strach spôsobuje, že často hladáme jednoduché vysvetlenia vlastných nešťastí a ich konkrétneho vinníka. Prví na rane sú potom tí, čo nezodpovedajú našim predstavám o ‚správnosti‘. Veríme konšpiráciám a odmietame si priznať, že za svoju smolu si môžeme často sami,“ hovorí pre Film.sk režisérka Tereza Nvotová. Svetlonoc je podľa nej aj o hľadani vnútornej slobody a prijatí seba samého napriek neprijatiu zo strany spoločnosti.

„Mojou motiváciou bola skúsenosť žitia v ženskom tele a neustáleho narážania na rôzne spoločenské normy, ktoré ma nepriamo kastrovali do roly, v ktorej som prirodzene nechcela byť. Až konfrontáciou s týmito stereotypmi som prišla na to, čo vlastne chcem a nechcem. Preto ma lákalo otvoriť témy materstva, sexuality, slobody aj v rámci filmového príbehu,“ ozrejmjuje Nvotová, ktorá sa v novinke venuje aj istej potrebe návratu k prírode. „Ide o pochopenie, že nie som len samostatná jednotka, ale aj súčasť veľkého celku a bez harmónie s ním nemôžem byť ani v harmónii sama so sebou. Aj preto sme film ukotvili v slovenských horách,“ dodáva režisérka filmu, v ktorom využíva formálne prvky magického realizmu, ale aj hororového žánru a čerpá zo slovenského folklóru, pohanských zvykov, mýtov a povier.

„Hlavná postava Šarlota je tridsaťročná žena, zdravotná sestra, ktorá sa po rokoch vracia na miesto, odkiaľ ako malá za záhadných okolností utiekla. Konfrontuje sa tu nielen s vlastnou traumou z detstva, ale aj s dedinčanmi, v ktorých okamžite vzbudí podozrenie,“ približuje Nvotová. Práve dedinská komunita je v príbehu akýmsi kolektívnym antagonistom. Keď sa Šarlota spriatelí s nespútanou bylinkárkou Mirou a v dedine začnú za nejasných okolností hynúť zvieratá, miestni ich obe obvinia z bosoráctva.

Scenáristka filmu Barbora Námerová sa v úvodnej fáze inšpirovala aj knihou Tatiany Bužekovej Nepriateľ zvnútra, v ktorej autorka skúma fenomén bosoráctva

v niekoľkých obciach na Slovensku. Prekvapilo ju, že je stále živý. Vo filme sú ako bosorky označované ženy-hrdinky, ktoré sa neboja povedať, čo si myslia, a žijú v súlade s prírodou aj samy so sebou. Tvorcovia absolvovali so scenárom workshop Scripteast, kde ho konzultovali s odborníkmi ako scenáristka Wiebke von Carolsfeld alebo producent Meinolf Zurhorst. Projekt úspešne prezentovali aj na koprodukčnom fóre Crossroads v Solúne, na Frontières Finance & Packaging Forum v Karlsruhe vo Švédsku a na koprodukčnom trhu MIA v Ríme, kde získal Cenu Eurimages pre najlepší projekt. Film produkovala slovenská spoločnosť BFILM a česká spoločnosť moloko film. Koproducentom je RTVS.

„Väčšina filmu sa odohráva v horských exteriéroch a polovica príbehu sa deje v noci. Náročnosť týchto podmienok mi do istej miery vyhovovala, som presvedčená, že na vznik dobrého filmu je dôležitá istá miera diskomfortu a prekonávanie seba samého. Určite som sa naučila veľa o špeciálnych efektoch. Vyskúšala som si nový spôsob práce s kamerou, keďže skoro celý film sme točili z ruky,“ opisuje Nvotová. Na filme spolupracovala s americkým kameramanom Federicom Cescom. Podieľali sa na ňom aj slovenský architekt Tomáš Berka alebo hudobný skladateľ Jonatan Pastirčák. V hlavných úlohách sa predstavia slovenské herečky Natália Germani a Eva Mores. V ďalších úlohách diváci uvidia Zuzanu Konečnú, Janu Olhovou, Juliánu Brutovskú, Ivu Bittovú, Mareka Geišberga alebo Noëla Czuczora. Nakrúcalo sa vo Veľkej Fatre pri Ružomberku a v Slovenskom raji. ◀

Svetlonoc (r. Tereza Nvotová, Slovensko/Česko, 2022)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 719 533 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 450 000 eur + podpora audiovizuálneho priemyslu: 234 766 eur, vklad RTVS: 50 905 eur, podpora z Eurimages: 260 000 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP

— text: Jena Opoľdusová /
filmová publicistka —
foto: Peter Kerekes —

Avantgardné puzzle, ktoré si vyskladá každý po svojom

Maliar, básnik a rebel Lajos Kassák (1887 – 1967) sa búril proti systému. Túžil ho zmeniť umením.

Peripetie vzrušujúcej životnej púte avantgardistu osvetľuje celovečerný slovensko-maďarský dokument *Zavýjať po svojom*, ktorý tento mesiac prichádza do kín.

— „Ak by dnes Kassák vošiel do svojho múzea v Budapešti, zahrešil by a spýtal sa: „Čo tým chcete povedať?“ vtipkujú znalci vo finále. Ale vráťme sa na začiatok. Prachovka odstraňuje stopy prachu z busty Lajosa Kassáka, ktorá víta návštevníkov jeho stálej expozície v Nových Zámkoch. Úvodné zábery napovedajú ambíciu tvorcov: vytiahnuť zo zabudnutia výnimočný príbeh svojrázneho tvorcu – samouka, ktorý bol skalopevne presvedčený o sile umenia. Na jeden z jeho textov odkazuje názov dokumentu.

— „V Maďarsku pozná Lajosa Kassáka každý. Každý vie, že písal básne, ktorým nikto nerozumie, a maloval geometrickú abstrakciu, ktorej takisto nikto nerozumie,“ hovorí o zakladateľovi maďarskej avantgardy režisérka Asia Dér. A na Slovensku? Málokto... Celovečerný dokument ponúka príležitosť zoznámiť sa s človekom, do ktorého života zasiahli ľavicové i pravnicové diktatúry, obe svetové vojny aj krvavo potlačené maďarské povstanie v roku 1956. V žiadnej dobe však nemienil zľaviť zo svojich životných a umeleckých princípov.

— Chrbtovou kosťou dokumentu je Kassákov život, najmä jeho bohatý a premenlivý myšlienkový svet. Mal sedemnást, keď odišiel z rodných Nových Zámkov, aby prešiel kus Európy. Spoznal biedu robotníkov, ale stretol sa aj s poprednými umeleckými osobnosťami doby. Za všetkých spomeňme aspoň Guillaumea Apollinaira či Pabla Picassa. Putovanie krajinami aj ideovými zvratmi „hrdinu“ sa odvíja chronologicky. Približuje ho množstvo archívnych fotografických i filmových materiálov, reprodukovanie jeho politických i umeleckých myšlienok zatavených do literárnej i výtvarnej tvorby či autobiografie aj jeho autentické dobové výpovede. Líniu chronologického pátrania po stopách a medzníkoch existencie nevšedného muža oživujú pohľady súčasníkov – historika, sociológa a kunsthistoričky, ktorí sa štúdiu života a tvorby Lajosa

Kassáka venujú roky a obohacujú jeho príbeh o zaujímavé postrehy. Vtipne napríklad rozoberajú, aký by mal vzťah k súčasným sociálnym sieťam – vraj by ich s nadšením využíval.

— „Kassák písal v textoch, ktoré by sme dnes nazvali publicistikou, ako vidí život, umenie, politiku, svet okolo seba, a cítila som, že chápem, o čom píše. Jeho myšlienky nezneli ako čosi spreď sto či päťdesiatich rokov, sú veľmi aktuálne,“ vysvetľuje režisérka, prečo prijala ponuku producenta Petra Kerekesa nakrútiť dokument o politicky angažovanom mužovi, ktorý experimentoval v poézii i vo výtvarnom umení. Po prvý raz sa tak pustila do projektu, ktorého nebola autorkou. Pod námet a scenár sa podpísali László Jakubecz a Gábor Czímer. A prečo producent oslovil práve Asiu Dér? „Páčil sa mi jej film *Príbehy mojich matiek*. A aj mentálna podobnosť režisérky s Kassákom. Aj ona sa narodila na Slovensku, má slovenské občianstvo, ale pôsobí najmä v Maďarsku,“ spomína Peter Kerekes.

— Do nosnej línie dokumentu vstupujú aj ďalšie obočky, stretnutia s predstaviteľmi súčasnej nezávislej umeleckej scény, ktorí túžia žiť a tvoriť bez kompromisov. Niektorí možno Kassáka ani nepoznajú, ale ťažia ich podobné problémy – hoci pocit neslobody a nepochopenie. „Každý mladý nezávislý umelec chce urobiť niečo originálne. Vytrhnúť svet zo zabehaných kolají a prebudit ľudí, aby sa po novom pozreli na svoj život. Bolo to veľmi dôležité pre Kassáka, ale hoci aj pre Allena Ginsberga, ktorý napísal poému *Kvilenie*, aj pre ďalších amerických beatníkov,“ odkrýva režisérka nečakané paralely. V dramatickom živote a bohatom diele večného rebela a zakladateľa maďarskej avantgardy objavila nesmierne veľa vrstiev. A preniesla ich do filmu, v ktorom dominujú subjektívne aspekty. „Keďže má veľa vrstiev a línií, vychádza z toho avantgardné puzzle. A vyžaduje aktívneho diváka, aby si ho vyskladal sám v sebe,“ sumarizuje Asia Dér. ◀

Zavýjať po svojom (r. Asia Dér, Slovensko/Maďarsko, 2022) **CELKOVÝ ROZPOČET FILMU:** 173 411,64 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 36 000 eur, podpora z KULT MINOR: 65 000 eur, vklad RTVS: 24 000 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP, mp4

— text: Barbora Gvozdjáková /
filmová publicistka —
foto: gotthardt film —

Takí nenápadní hrdinovia

Slovenská dokumentárna tvorba si pravidelne vyberá témy, ktorými zaplňa biele alebo doposiaľ málo popísané miesta z našej dávnejšej či menej dávnej histórie. Na príbeh kresťanského disentu na Slovensku na pozadí dejín 20. storočia sa pozrie dlhometrážny dokument *Slobodní s podtitulom Priateľstvo*, ktoré zmenilo Slovensko. Snímka prichádza do kín v septembri a podľa tvorcov je zároveň príbehom hľadania vnútornej osobnej slobody, ktorú si možno zachovať v každom režime a za každých okolností.

— Podľa slov režiséra Slavomíra Zrebného vznikol nápad nakrútiť tento film ešte počas jeho štúdia na bratislavskej Vysokéj škole múzických umení. „Hľadal som príbeh, ktorému by som sa venoval po škole. Narazil som na príbeh *Silva Krčméryho* a *Vlada Jukla*. Bol som prekvapený, že sa o nich takmer nič nevie, a pritom to boli osobnosti svetového formátu. Takí nenápadní hrdinovia,“ spomína na počiatky svojej práce režisér. Nadchlo ho spoločenstvo Rodina, ktoré v 40. rokoch založil chorvátsky kňaz profesor Kolakovič a ktoré inšpirovalo aj Vladimíra Jukla a Silvestra Krčméryho, neskôr významné osobnosti slovenskej katolíckej podzemnej cirkvi. Kritickí boli už voči slovenskému štátu a zapojili sa aj do Slovenského národného povstania. Vo väzení si odsedeli dlhých štrnásť rokov, čo ich však vôbec neodradilo, aby vo svojich aktivitách pokračovali – rozširovanie správ z domova prostredníctvom rádia Slobodná Európa, pašovanie zakázanej literatúry, vydávanie samizdatov... Stali sa aj hlavnými iniciátormi sviečkovej manifestácie 25. marca 1988, ktorá sa považuje za jedno z najodvážnejších vystúpení verejnosti za náboženské a občianske práva a slobody. Na sviečkovej manifestácii, ktorá sa skončila brutálnym zásahom Verejnej bezpečnosti (vtedajšej polície) a Štátnej bezpečnosti (vtedajšej tajnej služby), sa zúčastnili tisícky ľudí. Väčšina z organizátorov sa o necelé dva roky, v novembri 1989, zapojila aj do nežnej revolúcie.

— „Generáli tajnej cirkvi“ (ako Jukla s Krčmérym často označovali) vytvorili komplexnú sieť spoločenstiev, v ktorých sa účastníci, najmä veriaci, cítili bezpečne. V jednotlivých spoločenstvách, tzv. krúžkoch, otvorene

prežívali svoju vieru, slobodne formulovali myšlienky a vzájomne sa vzdelávali, aby boli schopní a pripravení viesť podzemnú cirkev.

— Tvorcovia v dokumente spochybňujú špekulácie, že by motivácie Jukla s Krčmérym boli v prvom rade politické. Pôvodne sa podľa svedectiev nechceli stať opozíciou či disentom. Slavomír Zrebný vo svojom dokumente prezentuje, že Krčméry s Juklom chceli svoju vieru žiť najmä autenticky a tomu podriaďovali celú svoju činnosť. Všetky aktivity primárne vykonávali ako službu ľuďom žijúcim okolo nich vo vtedajšom Československu. „Nadšenie a túžbu človeka pokladám za niečo ako zázrak. A najmä tú, ktorá nie je chvíľková, ale dlhodobá, verná a osvedčená celým životom, ktorá prináša výsledky a inšpiruje ľudí,“ napísal režisér v explikácii pre Audiovizuálny fond. Fascinovali ho jednotlivci, ktorí sa spájali do komunity a ako dobrovoľníci sa nadchli pre spoločnú vec, aby zmenili svet okolo seba. Zrebného zaujímala ich motivácia a kládol si otázky: „Prečo to všetko robili? Aký to pre nich malo význam? Čím to je, že boli ochotní sa prakticky vzdať svojho voľného času a naplno sa vložiť do týchto aktivít? Čím to je, že boli ochotní nechať sa kvôli ich viere prenasledovať a zatvárať do väzenia? Aký je rozdiel medzi naivitou a hrdinstvom?“

— Film *Slobodní* vznikol v koprodukcii Ústavu pamäti národa, RTVS a spoločnosti gotthardt film. O kresťanskom disente v ňom hovoria Vladimír Krčméry, František Mikloško, František Neupauer, Miroslav Klobučník či Juliana Gubišová. ◀

Slobodní (r. Slavomír Zrebný, Slovensko, 2022)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 87 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 9 000 eur, vklad RTVS: 24 000 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, mp4

Malí ľudia pod tlakom veľkých dejín

Divákov vracia do doby okolo roku 1968, ale dilemy jeho hrdinov sú nadčasové. Druhý celovečerný film českej režisérky a scenáristky Beaty Parkanovej Slovo hovorí o drobných rozhodnutiach, ktoré majú veľkú váhu.

Po premiére v hlavnej súťaži na Medzinárodnom filmovom festivale Karlove Vary, kde Slovo získalo dve ceny, vstupuje do našej kinodistribúcie.

„Keď niekomu dáš slovo, tak s ním uzavrieš tú najväčšiu zmluvu, preto musíš dobre zvážiť, kým niekomu niečo sľúbiš, ale keď to už urobíš, nesmieš sa tomu už spreneveriť, poprieť to,“ prezrádza hlavný motív filmu už jeho trailer. Slovo sleduje manželov Václava a Věru, ktorí si vzájomne sľúbili, že budú stáť pri sebe v časoch dobrých aj zlých. Dali si slovo, že budú správne žiť, budú mať pevné postoje a neprekročia určité morálne a spoločenské hranice. Doba a okolie ich však vystavujú skúškam; Václav odmieta vstúpiť do komunistickej strany a tlak, ktorému je vystavený po auguste 1968, ho doženie až do psychiatrického ústavu. Dodržať slovo je pre nich stále zložitejšie. „Obidvaja sú v podstate slušní a dobrí ľudia z menšieho mesta. Okolie skúša ich morálne nastavenie a oni sa napriek všetkému snažia dodržať slovo, ktoré dali jeden druhému, ale aj celej rodine a každý sám seba. Myslím, že väčšie alebo menšie dilemy, či dodržať slovo, alebo robiť ústupky v mene rozličných výhod alebo skrátka len pod tlakom, riešia ľudia stále. Film zachytáva tému, ktorá sa týka každého z nás,“ hovorí v tlačových materiáloch k filmu režisérka Beata Parkanová. „Slovo je preto nadčasový film, ktorý ukazuje, že človek vo všetkých obdobiach a situáciách robí rozhodnutia, ktorých dôsledky často nedokáže predvídať. Kládne otázku, podľa akých kritérií sa majú tieto rozhodnutia robiť.“

Predobraz postáv Věry a Václava našla Parkanová vo svojich starých rodičoch a príbeh ich slova spracovala do scenára. „Nemôžem povedať, že by som si cielene písala na lístочки, kto bude v deji ako zaobchádzať so svojim slovom, a potom to dávala dokopy. Píšem tak, že sa snažím plne si uvedomiť tému, ktorú spracúvam, a potom sa do nej hádam dostanem

a dúfam, že ,to‘ v tom scenári je. Píšem scenár a hovorím si – je to tam, nie je to tam? Dám ho niekomu prečítať a pýtam sa – je to tam? Pre mňa to zostáva trochu tajomstvom. Páči sa mi, že Slovo nie je moralita, ale že sa pýta, ako to kto so vzťahom k svojim slovám má. Každý vám síce povie – ja nikdy neklamem, ja slovo dodržiavam, ale to býva klamstvo, to sú ochranné nánosy. Ten film chce sledovať každodennosť, v ktorej sa o tú hranicu dodržania slova neustále obtierame. Dúfam, že sa mi to podarilo,“ povedala Parkanová pre český časopis Reflex.

Slovo získalo v Karlových Varoch cenu za réžiu a za herecký výkon Martina Fingera. „Scenár ma zaujal hneď po prvom prečítaní. Beatina drobnokresba všedných a zdanlivo nenápadných činností a prehovorov postáv, ktoré všetci poznáme z vlastných životov, ma neprestáva udivovať. V jej príbehoch sa veľké drámy odohrávajú skôr skryto a v tichosti, ale o to viac sa citlivým divákom zamávajú,“ povedal o filme počas nakrúcania Martin Finger. Jeho manželku hrá Gabriela Mikulková, intímna dráma sa však opiera aj o ďalšie postavy, ktoré stvárnil Boleslav Polívka, Vladimír Polívka, Ondřej Sokol, Jenovéfa Boková, Petra Hřebíčková, Taťána Medvecká, Ján Jackuliak či Marek Geišberg. „Chceli sme, aby aj tú najmenšiu rolu hral skvelý a skúsený herec. V tomto príbehu je každá situácia dôležitá a vďaka všetkým hercom získajú všetky drobné momenty na sile a realnosti,“ uviedli producenti Vojtěch Frič a Maroš Hečko. Nakrúcanie prebiehalo v Česku, na Slovensku i pri mori v Poľsku. Okrem slovenských hercov sa na filme podieľali aj slovenskí tvorcovia, ako kameraman Tomáš Juríček či zvukár Viktor Krivosudský. ◀

Slovo (r. Beata Parkanová, Česko/Slovensko/Poľsko, 2022)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 200 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 43 000 eur, vklad RTVS: 50 000 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

— text: Zuzana Sotáková —
— foto: Bontonfilm —

— text: Zuzana Sotáková —
— foto: Magic Box —

Z biznismena Indián

S milimetrovou presnosťou strieľa z luku, manželka ho nespoznáva a vo firme si myslia, že sa zbláznil. Nový česko-slovensko-poľský film Indián prinesie v septembri na plátna príbeh nekompromisného biznismena, do ktorého počas pracovnej cesty vstúpil duch pôvodného obyvateľa Severnej Ameriky.

„Prvou myšlienkou bolo urobiť bláznivú komédiu, to sme však rýchlo zavrhlí, rozhodli sme sa vyprodukovať komédiu s hodnotou, ktorá bude mať hlbšiu myšlienku a ktorej posolstvo bude reflektovať dnešnú dobu,“ približuje autor námetu, spoluscenárista a producent Patrizio Gente. V minulosti sa podpísal pod celovečerný animovaný film Parralel, teraz je podľa neho výsledkom snímka, ktorá prinesie situačný humor i zamyslenia nad podstatou premeny. Jej hybným motorom je náčelník Biely jeleň, ktorý sa ocitá v hlave vorkoholického obchodníka Ondreja a snaží sa mu ukázať, že jeho život je plný klamstiev a pretvárek. „Indiánov sme si do príbehu vybrali preto, lebo mali zásady, ktorých sa držali, a hodnoty, ktoré neporušovali. A dodržiaval to každý kmeň, rok po roku, generáciu po generácii,“ vysvetľuje Gente. V hlavnej úlohe sa predstaví Karel Roden a vo filme mu spoločnosť robí plejáda známych hercov, ako Vica Kerekes, Martin Myšička, Daniel Olbrychski, Juraj Kemka, Lukáš Latinák a ďalší. „Ako sme film vytvárali a kládli vedľa seba osobnosti, ktoré by v ňom mohli hrať, dostali sme spontánny nápad pridať doň aj poľských hercov. Myslím, že to bolo skvelé rozhodnutie, pretože aj z poľskej strany sa nám podarilo získať skvelých a známych hercov,“ myslí si Gente.

Réžie sa chopil Tomáš Svoboda, ktorý s Gentem pracoval aj na scenári. „Mám rád takéto fantazijné a bláznivé veci tak v divadle, ako aj vo filme. Takže som sa toho ujal a postupne sme spoločne vytvorili filmovú poviedku, ktorú sme potom prepísali do scenára a s tým šli do televízie. Film

sme počas koronakrízy pripravovali na trikrát, ale nakoniec sa nám ho podarilo natočiť,“ hovorí Svoboda, ktorý vo filme debutoval snímkom Hodinový manžel a neskôr priniesol do kín viacero diváckych komédií. „Mám rád humor, a myslím si, že v Indiánovi je humor, ktorý sa hrá s vážnou tvárou. Vtipné by mali byť situácie, a nie to, keď sa herci smejú, pochechtávajú a žmurkajú do kamery, aká je to veľká zábava. Zároveň sú tie situácie pomerne vyklbené. Do toho finančníka vstúpi duch indiánskeho náčelníka a problémy s ním nebude mať len on, ale aj jeho spoločnosť, rodina, deti, takže ten humor je hlavne situačný. Zároveň sa vo filme dotýkame náboženstva, takže by ten humor mal byť aj duchaplný. Je toho veľa. Mám jednoducho rád, keď je komédia bez prívlastkov ako bláznivá alebo podobne. Len, aby bola proste vtipná,“ dodáva Svoboda.

Spoluproducent filmu Vlado Kriško dodáva, že ich ovplyvnila zlatá éra československej komédie a diela ako Což takhle dát si špenát či Jak utopit Dr. Mráčka aneb Konec vodníků v Čechách. Herec Juraj Kemka k tomu dodáva: „Myslím si, že sa to celé podarilo. Podľa mňa sa komédia točí veľmi ťažko, ak má byť dobrá a máme sa na rôznych situáciách úprimne zasmiať. Veľmi často sa však na humor tlačí. Čím vážnejšie a realistickéjšie sa nejaká vtipná situácia natočí, tým lepší je výsledok. Preto je také ťažké z toho ten humor dostať.“ ◀

Indián (r. Tomáš Svoboda, Česko/Slovensko/Poľsko, 2022)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 008 200 eur **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP

Zdalo sa mi neskutočné, že na Slovensku stále existujú povery o bosorkách

Už počas štúdia na pražskej FAMU vstúpila Barbora Námerová do profesionálnej filmovej praxe. Jej bakalársky scenár Špina realizovala debutujúca Tereza Nvotová v roku 2017. Odvtedy Barbora Námerová scenáristicky či dramaturgicky spolupracuje na množstve filmových projektov a je aj autorkou scenára nového slovenského celovečerného filmu Svetlonoc. Režirovala ho opäť Tereza Nvotová a v auguste mal svetovú premiéru na festivale v Locarne, kde získal Zlatého leoparda v sekcii Filmári súčasnosti.

Študovala si scenáristiku a dramaturgiu. Čo ťa priviedlo k tomuto odboru?

— Najprv som vlastne nechcela písať filmy, fascinovalo ma divadlo. Vtedy som ešte bola v Bratislave a očarilo ma najmä divadlo Stoka, ako aj texty, ktoré o divadle písali Jerzy Grotowski a Peter Brook. Chcela som písať pre divadlo, no to sa u nás, bohužiaľ, nedá študovať. Tak som nakoniec šla na filmovú scenáristiku na VŠMU. Bola som tam rok, ale veľmi sa mi tam nepáčilo. Odišla som teda robiť au-pair do Montpellieru, kde som strávila pár mesiacov na filmovo-divadelnej fakulte. Potom sa tam začali študentské štrajky, a tak som sa prihlásila na FAMU a vzali ma.

— FAMU ma nadchla. Celé štúdium som strávila v podstate v jednom ateliéri u profesora Meira Lubora Dohnala, ktorý pracoval na filmoch ako *Kristove roky* či *Slávnosť v botanickej záhrade*. Bolo to ako sen. Spolupracujem s ním dodnes a nepoznám v česko-slovenskom filmovom prostredí lepšieho dramaturga. Na rôznych filmových či seriálových fórach a workshopoch som sa potom stretla s rôznymi dramaturgmi, ale nikdy som nemala pocit, že niekto vie ísť tak hlboko do podstaty príbehu, témy, postáv ako on.

FAMU si absolvovala pomerne nedávno a už si podpisáva pod dvoma celovečernými filmami, pracuješ na scenári televíznej minisérie a popritom spolupracuješ s inými tvorcami ako dramaturgička. Živíš sa teda tým, čo si vyštudovala. Ako vyzeral tvoj prechod od štúdií k praxi? Nelákalo ťa písať napríklad knihy?

— To, že pracujem hlavne ako filmová scenáristka a dramaturgička, sa stalo akosi prirodzené. Po *Špine*, ktorú som dokončila ako bakalársky scenár, som jednoducho pokračovala. Ale nie je to tak, že by som nechcela písať iné veci, len som nemala mentálny priestor začať sa im venovať. Písanie scenárov je zdĺhavé, aspoň u mňa.

— Ale napríklad minulý rok som v rámci reži-

denčného pobytu v Košiciach dostala možnosť mesiac sa venovať „rozprávaniu príbehov pri brúsení nožov“. Pôvodné rozprávanie, tak ako vyzeralo kedysi, keď si ľudia posadali k ohňu a rozprávali sa, ma fascinuje a chcela by som sa mu venovať ďalej. Zaujíma ma totiž antropológia, ktorú som rok študovala a príležitostne sa k nej vraciam. Takisto by som chcela viac študovať francúzsky tarot. Aj výklad je pre mňa typ rozprávania.

S Terezou Nvotovou vás spája dlhoročné priateľstvo. Ako ste začali spolupracovať?

— S Terezou sa poznáme vlastne od detstva, aj naši otcovia boli na gymnáziu kamaráti, drevenica, ktorá inšpirovala náš film *Svetlonoc*, patrí im a ďalším spriatelneným „dreveničiarom“.

— Spolupracovať sme začali, keď sa Tereza hlásila na magisterské štúdium hranej réžie na FAMU a potrebovala námet. Sedeli sme v jednej pražskej kaviarni a rozprávali sme sa o tom, aký film by nás bavilo spolu robiť. Obe sme chceli spraviť film o priateľstve a o atmosfére a zážitkoch v Bratislave, ktoré dosť ovplyvnili naše životy. Nakoniec sa hlavnou témou filmu *Špina* stalo to, čo sa deje po znásilnení. Bolo to ešte pred #MeToo a na Slovensku to bola veľmi tabuizovaná téma – narážali sme na odpor a nepochopenie. Najmä samotnú scénu znásilnenia, pri ktorej Lena, hlavná postava, nekričí a nebráni sa, bolo ťažké presadiť.

— Aj preto je dôležité, aby bolo puto medzi režisérom a scenáristom silné a funkčné, lebo film je proste ťažké remeslo-umenie. Tereza je režisérka, ktorá počúva a je otvorená naozajstnej spolupráci so scenáristom, hoci, samozrejme, kontrolu nad filmom má nakoniec ona.

— V Európe pri výučbe režisérov stále prevláda model „film d'auteur“ a to dosť oslabuje rešpekt režisérov voči scenáristom. Poznám veľa scenáristov, ktorí začali sami režirovať nie preto, že by po tom vyslovene túžili, ale preto, že nestretli režisérku, ako je Tereza. Takisto je

pre mňa dôležité, že Tereza má vždy silnú režijnú víziu. Stretla som sa s režisérmi, ktorí to tak nemajú, a ako scenáristka s nimi neviem pracovať, lebo príliš často menia svoje predstavy alebo ma úplne zneistia. Tým nechcem povedať, že sú to zlí režiséri, len to, že spolupráca nie vždy funguje.

V oboch vašich filmoch sú hlavnými hrdinkami ženy, ktoré sú zraňované a ostrakizované. No kým *Špina* je realistickou drámou o znásilnení, *Svetlonoc* inklinuje skôr k mágii a spracúva tému „honu na čarodejnice“, trestania silných či nezávislých žien – čo je vlastne téma patriarchálneho konzervativizmu, ktorý je na Slovensku stále silne prítomný. Ako postupuješ pri tvarovaní témy?

— Pri *Špine* som čerpala z našich autobiografických námetov, z potreby hovoriť o téme a postavách, ktoré sa stretli so sexuálnym násilím, o „rape-survivoroch“. Materiál som získavala najmä zo svojho okolia, z našich zážitkov, ale aj z podporných skupín, ktoré existujú pre tých, čo prežili sexuálne násilie. *Svetlonoc* vzišla z už spomenutého záujmu o antropológiu. Objavila som knihu Tatiany Bužekovej *Nepriateľ zvnútra*, v ktorej autorka skúma poveru v súvislosti s klebetami z kognitívno-antropologického hľadiska. Zdalo sa mi vtedy neskutočné, že na Slovensku ešte stále existujú povery týkajúce sa bosoriek.

Vravela si, že námet *Svetlonoci* inšpirovala drevenica vašich otcov.

— Áno. Tá drevenica má viac než sto rokov a stojí nad dedinou Stankovany, osamotená, medzi kopcami. Myslím, že bola pre nás istým spôsobom vždy magická. Je to oblasť, kde je veľa medveďov, kde vidieť Mliečnu cestu, v okolí sú aj vlci... Príroda a mágia toho miesta nás ovplyvnili pri písaní. Dedina je blízko, no zároveň je drevenica izolované miesto, kde sa „niečo“ stalo. Také miesta majú v poverových predstavách špeciálny priestor a s tým pracujeme v scenári.

Ako si ho písala?

— Vždy začínam čo najhlbšou rešeršou. To je dlhá fáza, pri *Svetlonoci* trvala rok. Najviac ma ovplyvnila kniha francúzskej antropológičky Jeanne Favret-Saada *Les Mots, la mort, les sorts* (Slová, smrť, kliatby, pozn. red.). Na základe rešerše som napísala aj magisterskú teoretickú prácu na FAMU.

— Prvú verziu *Svetlonoci* som napísala práve v drevenici, perom. Scenár vznikol dlho, po prvých verziách sa ku mne pridala Tereza a veľa sme ho prepisovali spoločne aj s Luborom Dohnalom a potom i v rámci medzinárodného scenáristického workshopu Scripteast. Najťažšie pri tomto projekte bolo, že doň hovorili napríklad aj sales agenti a producenti z Francúzska, veľa rôznych ľudí. Pre režisérov aj scenáristov je to veľká výzva. Pri toľkých názoroch je ťažké zachovať si autorskú integritu. A pri druhom filme býva tlak veľmi veľký, každý má obrovské očakávania.

Ako vnímaš to, že scenár je len jednou z fáz vzniku filmu a výsledný tvar môže byť celkom iný? Vplývaš na tvar filmu ešte aj počas nakrúcania?

— Zatiaľ som nikdy nemala potrebu svoj scenár režírovať, a hoci môže byť niekedy ťažké zmieriť sa so zmenami, ktoré nutne prídu, beriem to ako súčasť scenáristickej praxe. No musím pracovať s ľuďmi, ktorým verím a s ktorými mám pocit, že si rozumieme a chceme urobiť rovnaký film.

— Pri nakrúcaní *Svetlonoci* som bola tentoraz len pri dialogicky náročných scénach, sledovala som s Terezou pri monitore vierohodnosť dialógov, ale určite by som jej nikdy nekecala priamo do mizanscény či do komunikácie s kameramanom.

— Vyjadrovala som sa k jednotlivým verziám strihu, Terezu môj názor vždy zaujíma, niektoré veci riešime spolu, niečo si rozhodne ona, to závisí od situácie.

Oba celovečerné filmy, ktoré si napísala, dramaturgoval tvoj učiteľ a mentor Meir Lubor Dohnal. Čo si na vašej spolupráci ceníš? Čo znamená dobrá dramaturgia v tvojej osobnej praxi?

— Lubor je môj dvorný dramaturg a veľmi blízky človek. Má veľmi špecifické dramaturgické a filmové videnie, ale nielen to – dokáže tak ako o filme hovoriť aj o obrazoch, o performance, o balet... Ide o to, že hneď uchopí podstatu danej látky či problém postavy a zároveň to vie zasadiť do inšpirujúcej debaty. Nezačne navrhovať jednoduché riešenia, ktoré bývajú väčšinou ploché, a teda nezaujímavé, ako to, bohužiaľ, robí drvivá väčšina drama-

„Je to pre nás veľmi silný príbeh lásky, trojuholníka medzi Oskarom, Žo a Komunizmom, do ktorého sa Oskar, bohužiaľ, príliš zamiloval...“

„Ostanem ešte nejaký čas žiť v Berlíne a uvidím, čo sa tu stane. Popritom sa plánujem vrátiť k písaniu tretieho filmu, ktorý bude pre zmenu tanečný.“

turgov – možno aj ja (smiech). Lubor zasadí veci do filozofického kontextu. Myslím si, že také myslenie je dar, nedá sa to naučiť, hoci by som sa to od neho naučila veľmi rada.

Sama dramaturgicky pracuješ na projektoch viacerých režisérov. S režisérom Tomášom Kleinom spolupracuješ aj na jeho celovečernom debute.

— S Tomášom Kleinom sme spolu dramaturgicky pracovali na adaptácii románu *Citlivý človek* od Jáchyma Topola. Je to náročný román, je úžasný svojím jazykom a je to veľmi vrstevnaté dielo. Preto bolo pre nás veľkou výzvou nájsť k nemu adaptačný kľúč. Na ten film sa veľmi teším, videla som hrubý zostrih natočeného materiálu a zdá sa mi, že sa Tomášovi podarilo vytvoriť filmovou rečou to, čo sa darí Topolovi v knihe. Dovoľuje nám ponoriť sa do náročných tém, ako je umieranie či náročné dospievanie, a robí to tak, že vytvára svet, ktorý je náš, ale takmer alegorický, svet, kde sa tie najobyčajnejšie postavy stávajú magickými.

Si aj autorkou scenára minisérie pre RTVS *Žila som s oddaným komunistom* podľa námetu knihy *Žo Langerovej Vtedy v Bratislave*, ktorú opäť režiruje Tereza Nvotová. Je to tvoja prvá adaptácia?

— Moja prvá adaptácia je vlastne rozprávka *O rozťahovaných črievičkách* podľa pôvodnej slovenskej rozprávky, no tá sa mi veľmi nepodarila. Rozprávky sú totiž najťažšie, musím na ne dospieť.

— Áno, píšeme to s Terezou opäť spoločne. A opäť máme za sebou veľa rešerší. Je to príbeh z 50. rokov, keď u nás vládol stalinizmus. Sústredili sme sa pritom na pohľad Žo, ktorá knihu napísala. Jej jazyk nám bol prekvapivo veľmi blízky, hoci autorka je z inej generácie než my. Je to jazyk veľmi bystrý, emancipovaný a s príchutou čierneho humoru. Terezin „pitch“ nášho seriálu sa mi veľmi páči, tak ho tu zopakujem: „Predstavte si *Príbeh služobníčky*, ale v 50. rokoch v Československu.“ Je to pre nás veľmi silný príbeh lásky, trojuholníka medzi Oskarom, Žo a Komunizmom, do ktorého sa Oskar, bohužiaľ, príliš zamiloval...

— V súvislosti s vojnou, ktorá medzičasom prepukla na Ukrajine, sa celý projekt stal pre nás ešte naliehavejším, keďže jeden z dielov zachytáva aj vpád sovietskych vojsk na naše územie v roku 1968. Táto cyklickosť dejín a príbehov, v ktorých najviac utrpia tie najintímnejšie vzťahy a najzraniteľnejšie postavy, je pre nás strašidelná.

Ako sa líši táto práca od práce na celovečerných scenároch?

— Práve pri *Žila som s oddaným komunistom* je to komplikovaná otázka, pretože je to naozaj miniséria, ide o štyri hodinové diely, a myslím si, že v takom prípade sa vždy trochu mieša dramaturgia seriálová a filmová. Ale pri každom seriáli, aj pri minisérii, platí, že by mal mať motor, ktorý ho poháňa do ďalšieho dielu. Takisto tu neexistuje, že by sa postavy v rámci hodiny či dvoch zmenili tak, ako sa to často deje vo filme. Seriály sledujeme, lebo nás baví, že postavy sa menia buď veľmi pomaly, bližšie tomu, ako to je v živote, alebo sa nevedia dostať z určitej situácie, no od základu sa veľmi nezmenia. Podstata seriálu

ako takého, v tom najpôvodnejšom zmysle, je, že by sa vlastne nemal skončiť nikdy. V momente, keď postava dosiahne, čo chce, alebo sa zbaví toho, čo ju „cyklí“ v seriálovej štruktúre, sa seriál končí. Jasné, že od jeho vzniku sa situácia trochu zmenila a seriál má teraz najrôznejšie podoby vrátane minisérií či veľmi krátkych formátov. Niektorí hudobníci ho využívajú na klipy, čo je takisto dosť zaujímavé.

Nedávno si absolvovala scenáristický program *Serial Eyes*. Súviselo to so sériou o Žo Langerovej?

— Nie, pracovala som tam na projekte *TOXIC*. Je to environmentálny triler, inšpirovaný problematikou PCB (polychlórovaných bifenyllov), ktorá ma už roky trápi a máta – v zmysle, ako z toho spraviť silný hraný film alebo seriál. To, k čomu som sa na *Serial Eyes* dopracovala, je zaujímavé, ale ešte stále to nie je ono. Program *Serial Eyes* mi však dal ročnú skúsenosť, kde som si mohla vyskúšať prácu vo *writer's room* v bezpečnom prostredí – labáku. Viedla som svoj vlastný *writer's room*, kde na mojom projekte pracovali moji spolužiaci, a ja som zase pracovala v ich *writer's roomoch* na ich projektoch. Obe skúsenosti boli pre mňa veľmi cenné, hoci tej prvej som sa trochu bála. Byť *headwriter* znamená robiť rozhodnutia v pluralite názorov, mať dobrý plán, vedieť riadiť diskusiu smerom, ktorý je pre danú show prínosný. Je dôležité vedieť si vziať od ostatných to najlepšie, čo v sebe majú, čo prinášajú do toho priestoru, využiť ich silné schopnosti.

— *Serial Eyes* sú skvelým miestom, kde môžu vzniknúť silné budúce spolupráce. Ja som tam napríklad spoznala nesmierne talentovanú scenáristku Ivanu Sujovú, s ktorou by som do budúcnosti určite chcela spolupracovať. Keďže sme obe Slovenky, je veľmi pravdepodobné, že sa to podarí, ale viem, že aj viacerí moji spolužiaci plánujú projekty s vedomím, že by sme sa pri nich znova stretli.

— Ďalšia dôležitá vec, ktorú scenáristi absolvovaním *Serial Eyes* získajú, je, že sa stávajú súčasťou siete SEAN, kde sa ľudia z rôznych ročníkov *Serial Eyes* delia o skúsenosti alebo sa oslovujú s ponukami spolupráce na medzinárodných projektoch.

Máš naozaj veľa rozpracovaných projektov. Ktorým teraz žiješ najviac?

— Rozhodla som sa, že po *Serial Eyes* ostanem ešte nejaký čas žiť v Berlíne a uvidím, čo sa tu stane. Popritom sa plánujem vrátiť k písaniu tretieho filmu, ktorý bude pre zmenu tanečný, týka sa baletu. Takisto by sme chceli posunúť do ďalšej fázy projekt *Červená princezná*, čo je historická dráma o takmer neznámej habsburskej princeznej Erzsi, ktorú som náhodne objavila pri rešeršiach. Bola to jediná dcéra korunného princa Rudolfa a po prvej svetovej vojne sa rozhodla stať socialistkou. Jej život bol šialený a jej príbeh je fascinujúci. Síce je to historická téma, ale znova, postava nám je blízka aj dnes, bola to väčšia rebelka než cisárovná Alžbeta, Sissi. Vizualita a atmosféra bude nehistorizujúca, podobne ako v projektoch *Korzet* či *Favoritka*. Je to môj srdcový projekt a pracujeme na ňom s producentom Milošom Lochmanom zo spoločnosti molokofilm. ◀

Nechat prázdno vyvolávať myseľ

— text: Jakub Lenčoš /
filmový publicista
— foto: ASFK —

Snaha opúšťať (či aspoň rozvibrovať) horizonty ustálených vecí, vzťahov a ich významov v súčasnom gréckom filme pretrváva. Jablká v tomto úsilí pokračujú a prezentujú divácky pomerne prístupnú variáciu. Zameriavajú sa pritom na pamäť, jej absenciu. Na šoky, ktoré pamäť privodzuje.

Na začiatku muž vráza hlavou do steny, úkon sprevádza dutý zvuk. Potom sedí a pozerá sa kdesi mimo rámu. V treťom obraze znova nepohnuto sedí. Rádio informuje o programe Nová identita, ktorý vznikol ako reakcia na množiace sa prípady náhlejšej amnézie. Muž potom pomaly kráča ulicou. Telo sa mu hýbe strnulo, akoby bolo umŕtvené. Núka sa paralela s takou chôdzou, akú opisuje Maurice Blanchot: „... keď vykročil, mohlo to vyzerat', že ho nenesú vpred nohy, ale jeho túžba nekráčať.“ Napokon muž opäť sedí na posteli v centre pamäti na neurologickej klinike. Prijíma program a s ním i presné inštrukcie, ako ďalej. Najprv má jazdiť na bicykli, neskôr skočiť do bazéna, vnoriť sa do masky kozmonauta, ísť do kina... Tu však treba úvodný odsek textu prerušiť a premyslieť.

Napísané slúži želanému úmyslu: rámcovo znamená okamihy ukázané filmom. Ide však, ako bolo naznačené, o grécky film s množstvom znakov tamojšej novej vlny (počnúc dvorným scenáristom až po rámovanie záberov), takže vety akokoľvek presné v tomto kontexte predsa nepôsobia celkom priliehavo. Bude teda dobré skúsiť (aspoň pri prvom obraze filmu) použiť zväčša svätejší jazyk: Muž stojí v izbe, je tam aj jeho hlava. Čelo zrazu pristane na stene s takou intenzitou, až náraz spôsobí dutý zvuk. Keďže sa však po náraze nič nestane, hlava úkon zopakuje. Akýsi druhý človek (svet) sa naraz vykláňa z toho prvého. Brzdí jeho pohyb ako na smrť vydesené, zmätené zviera. Rozpája, pristihuje, obnažuje každodenné kauzality. A nerozumie im.

Filmovému príbehu vládne nedôvera v príbeh. Ten je tu explicitne rozkrájaný na sled predpísaných rituálov, ktoré síce, dá sa povedať, k príbehu smerujú, no zároveň odcudzujú jeho prirodzenosť. Samo myslenie a cítenie (hlavné postavy) vystupujú ako procesy umožňujúce identifikovať a pomenovať dianie okolo, no prichádzajú i s vedomím (antagonista), že mená sú priúzkou a identita všetko naokolo (iba) ruina. Ako konať, napredovať či rozlišovať v tomto chaose neistého iskrenia neurónov? Kto je pán a kto rab? A s Johnom Searlom aj: Ako je možné, že svet, ktorého podstatou je absencia významu, obsahuje významy?

I keď sa tieto otázky blýskajú vo videnom (viditeľnom), film pred nimi skôr uhýba alebo odpovedá iba

útržkovito a (možno až príliš) opatrne. Rezignuje na skutočný náraz do niečoho, čo praská kdesi za omietkou. Čosi o tom hovorí i najzaujímavejší a tristne nedotiahnutý motív filmu: fotografovanie.

Program totiž káže „zážitok“ ihneď po tom, ako nastal, odfotografovať a fotografiu založiť do albumu. Zviechajúca sa pamäť tak má logicky nadobudnúť oporu. Filmu však uniká ambivalencia takejto opory. Fenomén fotografovania exploatuje, no nerozvíja jeho potenciál. Muž fotografuje v jednej tonalite, plano plní úlohu, úkon kde-tu vyvolá komický efekt, no výsledku (obrazu, fotografii) sa nedostáva náležitej pozornosti. Poskytuje nanajvýš naivnú útechu z reprezentácie, no nikdy nedostane šancu slúbiť naozajstny dotyk (akokoľvek imaginárny, ukradnutý „násilím metafyziky“). Fotografia je bez sily preniknúť mysľou. Dá sa nad ňou iba uvažovať ako nad otvorenou (ne)možnosťou.

Podľa Jeana-Luca Nancyho je sprítomnenie psyché v jej úplnosti nemožné: „... myslitelia sa môžu iba zhromaždiť okolo nej, produkovať okolo nej svoje vedenie.“ Akokoľvek sa postavy v *Jablkách* snažia toto vedenie „kriesiť“ (a roznečovať nové, prenikavé), napokon sa s ním (ne)dobrovolne mýňajú. Hovoriť sa tak dá, žiaľ, iba o neproduktívnom fotografovaní. Postavy majú bližšie k mysliteľom, o akých rozpráva Vilém Flusser. Podľa neho fotografa motivuje nie imaginácia či svet, ktorý sníma, ale aparát, ktorý používa. „Fotoaparát je black box. A práve čiernota tohto black boxu je pre fotografa motívom, prečo fotografuje.“ Táto čiernota (mozog ako black box) muža-fotografa púta, on sa však postupne zmiernuje s jej nepreniknuteľnosťou a nasleduje iba to, čo mu jej obrys sám vytýči. Čo mu dovolí. Muž sa učí kráčať práve po tejto ceste.

Volá sa Aris. Svet, v ktorom sa snaží zorientovať, nie je veľmi vlúdny či prepracovaný (bolo zámerom, že bezzubosť programu vyznieva ako výsmech z psychoanalýzy?). Intimitu však zvláda. Do Arisovho myslenia sa totiž vpletá myslenie iného stupňa a naberá na sile. Prichádza odvaha nehľadať význam za nárazom (sýtiť sa nepravdivosťou obrazu), ale priamo v náraze (v cvakaní súkromného aparátu) nachádzať svoju ultimátnu, sebavedomú skrýšu. ◀

Jablká (Mila, Grécko/Poľsko/Slovinsko, 2020) SCÉNÁR A REŽIA Christos Nikou KAMERA Bartosz Świniarski STRIH Giorgos Zafeiris HUDBA Alexander Voulgaris HRAJÚ Aris Servetalis, Sofia Georgovassili, Anna Kalaitidou, Kostas Laskos, Babis Makridis MINUTÁŽ 90 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 7. 7. 2022

„Keď si odmyslíte príbeh a osobnosť, fotka ostane...“

Nový celovečerný dokument Patrika Lančariča Dežo Hoffmann – fotograf Beatles otvára fotografia mladých Beatles, násobená ich jednotlivými portrétmi. Až potom nasleduje podobizeň autora fotografií Deža Hoffmanna, hlavného hrdinu filmu. I keď Hoffmann fotografoval mnoho ďalších hviezd a celebrit, ukaz Beatles čnie nad všetkými, a tak sa ich sláva preniesla aj na tých, ktorí boli pri nich. Tobôž, keď ich Dežo Hoffmann fotografoval a spoznal ešte v čase liverpoolskeho začiatku, keď boli neznámi.

— Patrik Lančarič je hlbavý, diskurzívny tvorca, takže ani jeho najnovší filmový opus sa nezaobrá len slávou skupiny či jej fotografa. Podobne ako pri skvelých dokumentoch o Marekovi Brezovskom a Miroslavovi Válkovi je pre Lančariča činnosť, práca a osobný život ústrednej postavy úvahovou, až meditatívnou pečatou doby, v ktorej pôsobila. Pokiaľ však pri Brezovskom a Válkovi išlo o osoby späté výlučne s domácimi pomermi a režisér svojim precíznym, sýtym, zároveň elegantným, kultivovaným rukopisom rozopäl rozporné, rozbúrené domáce dej, film o exulantovi Hoffmannovi s rovnako komplexným a pôsobivým spracovaním sa do katarzného osobného príbehu uprostred dejín nepreklopil.

— Je náročné hľadať mieru medzi odkrývaním postavy a bulvárom, medzi podstatou a jej páčivým javom. O tom nakoniec hovorí aj vo filme charakterizovaná úloha agentúrnej fotografie – vystihnúť objekt, ale zároveň držať jej imidž. Dežo Hoffmann to v časech bigbeatovej explózie skvele uchopil a stal sa majstrom dobovej šoubiznisovej fotografie. V prípade jeho samého sa Patrikovi Lančaričovi dovnútra tejto osobnosti vojsť nepodarilo. A to napriek pozoruhodnému zberu archívnej a výskumnej práce, citácií i vlastných rozhovorov. Pokiaľ Marek Brezovský a Miroslav Válek boli vo filmoch (*Hrana – 4 filmy o Marekovi Brezovskom*, 2014, *Válek*, 2018) takpovediac vyobrazení z rôznych strán, pritom v odstupe od bulváru, a podarilo sa vojsť do ich vnútorných drám, pri Hoffmannovi sa starostlivo aj kreatívne opracovaný materiál do tejto dimenzie nedostal.

— Isteže, informácie o postave Deža Hoffmanna boli sprístupnené výborne, historické okolnosti jeho osudu hodné následných zamyslení, ale hĺbka portretovania, zosilnená napätím, vo filme absentuje. Hrdina dokumentu ako dramatický objekt ostal nedobytný. Prítom nejde len o jeho osobný život, hoci napríklad ľahká povýšenosť voči ženám spojená s konzervatívnym zjavom a ortodoxnou manželkou či mladíčka ľavicová minulosť vo vzťahu k službe v nadnárodných a národno-socialistických podnikoch by poskytovali napínavejší prienik k postave. Týka sa to aj aktualizácie ďalších mo-

tívov, ako napríklad historiky o masírovaní ženských bradaviek pred fotografovaním (čo by dnes oprávnené narazilo na #MeToo obvinenie) alebo väčšieho výtlaku z kolízie medzi Dežom Hoffmannom a Johnom Lennonom. Tá sa zrejme netýkala len financií, ale aj politických rozdielností medzi vojnovou generáciou ozbrojeného odporu a generáciou „kvetinového“ pacifizmu, prípadne syndrómu otvorenej imigrantskej politiky Západu voči Východu obkolesenému mrežami, za ktorými stáli mladí, dychtiac po popovej kultúre, čo sa zo Západu pretisla.

— Nejde o plytké klebetenie či historiky spoza chrbta, to je, nakoniec, hlboko pod Lančaričovou úrovňou. Ale postava Deža Hoffmanna v tomto filme zastala na ceste úcty a absolutizovaného rešpektovania. To, čo inak tvorí základ Lančaričovho kultivovaného prístupu k objektom jeho filmového záujmu, ostalo prahom nedobytnosti, ľahko oficiálnym obrazom. Rovnako ako Lennonova chladná tvár, cool maska, cez ktorú sa Dežo Hoffmann medziiným vo svojich fotografiách chcel dostať, ostala vo filme aj Hoffmannova kamenná tvár, obohatená síce o dramatický osobný príbeh a výpovede ľudí, ktorí ho mali radi a vážili si ho, avšak bez intímneho, bytostného, strhujúceho dotyku.

— Aj jedna z najzaujímavejších výpovedí filmu a podľa všetkého hybný motív režisérovej autorskej výpovede – že v Hoffmannovej postave „pulzujú energie vojny a rokenrolu a v ich strete sa ukrýva tajomstvo jeho ľudského príbehu“ – nakoniec vo filme zaznela explicitne, ako verbálna explikácia. Akoby sám autor filmu cítil, že motív Hoffmannovej novátorskej vitality v centre šoubiznisu, ktorá akoby reinkarovala z jeho vojnovej autopsie, treba ešte jasne zhrnúť. Akási transformácia jednej životnej energie do druhej, vzkriesenie „nostalgie za minulosťou zmysluplného a vzrušujúceho“ do novej zmysluplnosti a vzrušenia, inovačné pretavenie reportážnej fotografie do šoubiznisovej prezentácie – to všetko však určite sú podnetné úvahy nad tvorivým odkazom Deža Hoffmanna, slovenského exulanta a „outsidera“ v centre celebrit. ◀

Dežo Hoffmann – fotograf Beatles (Slovensko, 2022) RÉŽIA Patrik Lančarič SCENÁR P. Lančarič, Laura Siváková-Paššová

KAMERA Mário Kíčák, Štefan Bučka STRIH Alena Spustová HUDBA Vladimír Martinka HRAJÚ Lady Dolores Prevost, David Hoffmann, Paul McCartney, Norman Jopling, Eric Burdon, Cliff Richard, Sandy Shaw, Marián Pauer

MINUTÁŽ 90 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 30. 6. 2022

— text: Michal Tallo / básnik a publicista
— foto: Film Europe —

Tol'ko bolesti; jediný nesústredený film

Život Björna Andrése – muža, ktorý získal zo dňa na deň celosvetovú slávu, keď sa ako pätnásťročný chlapec zjavil v úlohe Tadzia vo filme Smrť v Benátkach Luchina Viscontiho – je natoľko fascinujúci, že by o ňom bolo možné nakrútiť hneď niekoľko filmov. To sa v prípade snímky Najkrajší chlapec na svete stáva kameňom úrazu.

Za najkrajšieho chlapca na svete označil Andrése na sám Visconti na londýnskej premiére *Smrť v Benátkach*. Bezprecedentná sláva, ktorá dospievajúceho chlapca prenasledovala na každom kroku, sa tu s odstupom polstoročia reflektuje ako traumatizujúci bod zlomu; film teda môžeme vnímať ako úvahu nad fenoménom detských hviezd, ktorých sa často nikto nepýta na názor; ich rodičia vidia v kariére dieťaťa jednoducho príležitosť alebo si do nej projektujú nenaplnené ambície. Inak to nebolo ani v prípade Björna: on i jeho okolie spätne pomenávajú, že si (ako celoživotný plachý introvert) nič z tej pozornosti neželal, do všetkého ho dotlačila jeho stará mama. Divákovi sa nevyhnutne vynárajú príbehy iných detských hviezd a ich problematických dospelých osudov. Björnov príbeh a motivácie v pozadí úspechu do veľkej miery pripomínajú životný pôdorys Macaulaya Culkina. Po raketovom štarte a obrovskej popularite nasleduje nezvládnutý život dospelého človeka. Nevie sa zbaviť závislostí, depresii a celej škály ďalších psychických i praktických problémov. Určujúci moment v Björnovom živote navyše nastal ešte pred filmovým konkurzom, v čase, keď mal iba desať rokov – vtedy spáchala samovraždu jeho matka. Film rámcuje otázka, či by všetko bolo inak, ak by matka žila a on sa neocitol v opatere starej mamy. K tomu sa neskôr pridáva smrť Björnovo vlastného dieťaťa a celé spektrum ďalších nešťastí, ktoré by vystačilo hneď na niekoľko životov.

Obrovské množstvo životných zlomov, komplikácií, fenoménov a legiend, ktoré obklopujú život Björna Andrése, pôsobí ako dvojsečná zbraň. Majú nespochybniteľný dramatický potenciál, na druhej strane je však zaujímavých momentov toľko, že je prakticky nemožné

vybrať z nich iba niektoré a iné nespacovať – v dôsledku toho sa vo filme otvára nový tematický okruh každých pár minút. Snaha režisérskych dvojice nakrútiť čo najkomplexnejší portrét je pochopiteľná, no škála tém a udalostí je taká rozsiahla, že sa film nedokáže hlbšie koncentrovať na žiadnu z nich a v konečnom dôsledku sa rozpadáva na nesúrodú mozaiku. Sledujeme chlapcovo obsadenie do filmu, obrovskú slávu, kariéru v Japonsku, odštartovanie fenoménu idolov, jeho vplyv na mangu a anime, ťažké depresie, detektívnu snahu vypátrať, čo presne sa stalo jeho matke, či dnešné aktivity a mnoho iného. Hoci si tak vieme poskladať pomerne komplexný obraz života jedného človeka, komplexnosť, žiaľ, neznamená automaticky i hĺbku – v prípade *Najkrajšieho chlapca na svete* ide skôr o kĺzanie po povrchu.

Je to mimoriadne silný a ťažký film. Takým ho však robí silný a ťažký životný príbeh protagonistu, nie kreatívna práca režijnej dvojice či tvorivého štábu. Z filmárskeho hľadiska ide o konvenčné dielo, snahy ozvláštniť ho „umeleckými“ prvkami, reprezentovanými najmä spomalenými dramatickými zábermi Björna kráčajúceho krajinou či rozpadávajúcej sa miestnosti zanedbaných budov v konečnom dôsledku pôsobia iba ako rozpačitý gýč. Napokon tak ide o štandardnú snímku, kombináciu hovoriacich hláv, rozhovorov postáv a (treba povedať, že precízne odvedenej) práce s filmovými aj inými archívami. Divák si napriek povedanému odnesie z filmu silný zážitok a s veľkou pravdepodobnosťou ním bude hlboko zasiahnutý – za to však tvorcovia nevďacia svojej mimoriadnej filmárskej práci a talentu, ale šťastiu na jedinečného protagonistu.

Najkrajší chlapec na svete (*Vårldens vackraste pojke*, Švédsko, 2021) SCENÁR A RÉŽIA Kristina Lindström, Kristian Petri
KAMERA Erik Vallsten STRIH Dino Jonsäter, Hanna Lejonqvist HUDBA Filip Leyman, Anna von Hausswolff
UČINKUJÚ Björn Andrése, Luchino Visconti (a. z.) MINUTÁŽ 93 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 14. 7. 2022

Poetická Zuza v záhradách

— text: Eva Šošková / filmová teoretička —

Technika animácie využívajúca maľbu na sklo je v zahraničí pomerne známa, napríklad z diel Alexandra Petrova, Georgea Schwizgebela či Caroline Leaf. U nás nemá tradíciu ani významnú animátorskú osobnosť. Aktuálne sa k divákovi dostáva v česko-slovenskej koprodukcii (minoritnej za Slovensko) *Zuza v záhradách* českej autorky detských kníh a ilustrátorky Lucie Sunkovej. Adaptáciu rovnomennej knihy Jany Šrámkovej a Andrey Tachezy pripravila scenáristicky, režijne, animačne i výtvarne. Technikou nadviazala na svoje predošlé krátke filmy, najmä úspešný *Strom* (2015). Oba filmy sa sústreďujú najmä na esteticky štylizovaný zážitok diváka z prírodného prostredia. Príbeh a emócie postáv cez film len presvitajú. Ten o Zuze rozpráva o dievčatku, ktoré prekonáva strach a uspokojuje vlastnú zvedavosť. Emócie tu však cez filmovú štylistiku presvitajú slabšie. Niektoré zábery sú vo filme navyše. Nejde pritom o sprostredkovanie informácie malému divákovi, ten jednoduchý príbeh ľahko pochopí. Tieto zábery akoby chceli nechať vyznieť emócie z pointy. V tom

— foto: ASFK —

prípade by však ku katarzii mala viesť tajomnejšia a dramatickejšia štylistika, ktorá by naozaj sprostredkovala strach malého dievčatka. Nesnaží sa o to ani hudba, ktorá stále zostáva na bezstarostnej vlne.

Filmu nemožno uprieť poetické kúzlo. Zabezpečuje ho technológia maľby na sklo – viskozita (pomalá tečnosť) olejových farieb a svetlo, ktoré takýmito maľbami a skleneným stolom prechádza. Metaforicky, ale aj senzualne upozorňuje na vlastnosti a funkcie slnečného svetla. Má životodarnú silu, vytvára farby, ktoré vyrážajú dych, a jeho teplo riadi prírodné živly. Tak ako *Strom* i *Zuza v záhradách* je vizuálne krásny film a pôsobí uvoľňujúco. Ak sme všímaví, tak podobne ako pobyt v prírode.

Zuza v záhradách (Česko/Slovensko, 2021)

SCENÁR A RÉŽIA Lucie Sunková STRIH Anna Ryndová KAMERA Jaroslav Fišer
HUDBA Aliaksandr Yasinski MINUTÁŽ 13 min. HODNOTENIE ●●●
DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 30. 6. 2022

Slovenský Balkán?

— text: Jana Dudková / filmová teoretička —

Slovenská komunita v Srbsku je v centre záujmu filmu *Vitaj doma, brate!* Film ponúka koncepciu akéhosi slovenského Balkánu – exotického sveta s uchovanými slovenskými tradíciami údajne spred tristo rokov, ktorý však zároveň pripomína Kusturicove filmy.

Ide o celovečerný debut Petra Sergeja Butka. Dlhoročná spolupráca ho spája s Divadlom VHV v Báčskom Petrovci. Ochotníci z neho vystupujú vo filme spolu so známymi hercami. Najmä prítomnosť Petry Polnišovej, ktorá je aj kreatívnu producentku filmu, môže byť lákadlom pre isté divácke skupiny. Podobne ako ostatní profesionálni herci dobre ladí s miestnymi. Väčším problémom než zladenie (ne)hercov sa však javí filmový scenár, ako aj režijná koncepcia. Akoby sa tvorcovia nevedeli rozhodnúť, či má ísť o komédiu, alebo o psychologickú drámu; výsledok prekypuje zbytočnými motívmi, balkánskymi i rodovými stereotypmi, občas balansuje na hranici vulgárnosti a dolnozemskejších Slovákov prezentuje ako bandu večne sa bijúcich opilcov. Film čerpá aj z Kusturicovho vojvodinského

— foto: itafilm —

opusu *Čierna mačka, biely kocúr*. Na druhej strane však balkánsky patriarchalizmus vyvažuje vzburou miestnych žien. Ich dominanciu naznačujú aj opakujúce sa obrazy miestnych babičiek v krojoch a na bicykloch.

Napriek dobre mysleným nápadom film trpí na dramaturgickú a motívickú nevyváženosť, príslub bláznivej komédie marí ťažkopádne tempo a donekonečna znejúca a emočne príliš ilustratívne používaná hudba. Napriek snahe používať miestny jazyk plynú nielen hercom z Hornej zeme z úst vety neprirodzené spisovné.

Zostáva dúfať, že takáto prezentácia dolnozemskejších Slovákov neodradí divákov od záujmu o ich skutočný život a bohatú kultúru.

Vitaj doma, brate! (Slovensko/Česko/Srbsko, 2022)

SCENÁR A RÉŽIA Peter Sergej Butko KAMERA Vojtěch Hönig HUDBA Slavo Solovic, Southlanders HRAJÚ Róbert Jakab, Jaroslav Valentík, Miroslav Babiak, Marína Dir, Ján Sklenár, Petra Polnišová, Anna Šišková
MINUTÁŽ 104 min. HODNOTENIE ●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 18. 8. 2022

Karlove Vary položili viac otázok bez odpovedí

Jednou z najčastejšie položených otázok na 56. ročníku Medzinárodného filmového festivalu Karlovy Vary (1. – 9. 7. 2022) bolo, prečo sa viac hovorí o dokumente *Kuciak: Vražda novinára amerického režiséra Matta Sarneckého* ako o súťažných filmoch. Zrejme pre výsostne aktuálnu tému, ale aj pre samotnú hlavnú súťaž, ktorá bola síce zaujímavá, ale celkovo dosť nudná a nevyrovnaná.

Viac vzruchu vzbudili aj ocenení hostia: austrálsky herec Geoffrey Rush bezprostrednosťou a šarmom, nezaostal za ním ani americký herec a portorický rodák Benicio del Toro a tretí ocenený Bolek Polívka očaril publikum povestnou originalitou a humorom. To boli vrcholy festivalu.

Festivaly často vyhrávajú kontroverzné alebo šokujúce filmy. V tomto prípade sa to nestalo. Veľkú cenu Krištáľový glóbus získal vo Varoch koprodukčný kanadsko-iránsky film *Nádejné leto* (Tabestan Ba Omid) iránskej režisérky Sadaf Foroughi. Sympatie však smerovali k izraelskej snímke *Amerika* Ofira Raula Graizera, ktorá sa sústredila na morálne hodnoty a zodpovednosť človeka za svoje činy. Na Veľkú cenu bola až príliš normálna. Normálny však už nebol boj lekárov s covidom a so zanešváreným zdravotníctvom v bulharskej snímke *Okresná nemocnica* (Edna provincialna bolnica) trojice režisérův Iliana Meteva, Ivana Čertova a Zlatiny Teneva. Jej kvality si všimla ekumenická porota.

Vítané *Nádejné leto* je svojím spôsobom zaujímavý film. To, že sa talentovaný plavec zabudne zapísať na preteky a musí nájsť spôsob, ako sa naučiť plávať aj v mori a tak sa znovu dostať do hry, je len zámienka, aby sa rozohrala rafinovanejšia hra odhaľujúca rozpory v iránskej spoločnosti. Predovšetkým je to potlačanie individuality mladých ľudí, ktorých dirigujú a usmerňujú na každom kroku. Mladí chcú však žiť po svojom a rodičovský diktát je im proti srsti. Film, tak ako všetky snímky, ktoré vznikajú mimo územia Iránu, je kritikou zaostalých zvykov, ale aj režimu. A zároveň naznačuje, že nádejou sú

mladí a veci sa menia k lepšiemu. Či je to realita, alebo len zbožné želanie progresívnych filmárov, tvoriacich väčšinou v cudzine, ukáže čas.

Senzácia sa očakávala od explicitne koncipovanej snímky *Hranice lásky* o sexuálnej slobode. Režiséróm česko-poľskej snímky je Poliak Tomasz Wiński. Film sa pripomínal a propagoval na každom rohu, no zdá sa, že želaný výsledok sa nedostavil. Režisérovi sa *Hranice lásky* v istých momentoch vymkli z rúk a už sa nedali napraviť, presne ako vzťah totálne rozbitého manželstva. Nemoralizujeme, téma je aktuálna, len príbehu chýbal hlbší ponor do problematiky. O čo viac sa zmenšovali sympatie k tomuto dielu, o to viac narastali k *Slovu* Beaty Parkanovej (Cena za réžiu), ktorá vznikla v česko-slovensko-poľskej koprodukcii. Témou je morálna dilema, či sa podriaďiť väčšine a prežiť život pokojne, alebo nezľaviť zo svojho názoru i presvedčenia a vystaviť seba aj rodinu šikanovaniu. Hrdina filmu je človek zásadový, udalosti roku 1968 ním otrasú a za žiadnu cenu nie je ochotný ustúpiť. Pochopiteľne, musí rátať s následkami, ale v jeho boji za spravodlivosť ho, našťastie, podporuje manželka. Či je tento človek donkichot, alebo hrdina, musí rozhodnúť divák sám. Martin Finger si za postavu v *Slove* odniesol cenu za mužský herecký výkon.

Prekvapením bola cena za ženský herecký výkon udelená ex aequo. Získali je gruzínske herečky Taki Mumladze a Mariam Chundadze za úlohy v gruzínsko-nemeckom koprodukčnom filme *Vlastná izba* (Čemi otachi, r. Ioseb „Soso“ Bliadze). Koprodukcie spomínam úmyselne pri všetkých filmoch, lebo snímka vyrobená

len jednou krajinou je dnes už výnimkou. *Vlastná izba* predstavuje dve dievčatá, také rozdielne, že viac ani nemôžu byť. Zvedie ich dohromady núdza o podnájom: životaschopná a trochu bláznivá Megi zoberie do podnájmu nesmelú Tinu. Po sklamaní v láske neostáva Tine nič iné, len zostať bývať s Bekou a pomaly sa učiť žiť, presnejšie, postaviť sa na vlastné nohy. Je to proces bolestný, plný prekážok, ale nie nemožný. Sympatický film s príbehom

presne odpozorovaným zo života sa na nič sa nehrá a tým aj vyhráva.

Čo teda priniesol karlovarský festival? Priemernú, ale svojím spôsobom tematicky zaujímavú súťaž, dobré filmy mimo hlavného prúdu, ceny, ktoré sa upriamili na aktuálne témy, ale trochu zohľadnili aj súčasnú politickú klímu. ◀

Veľká sála tleskala Hanákovi postojáčky

Päťdesiat rokov od vzniku trezorového a neskôr oceňovaného dokumentárneho filmu *Obrazy starého sveta* (1972) režiséra Dušana Hanáka pripomenula v Karlových Varoch špeciálna projekcia v preplnenej Veľkej sále s kapacitou 1131 divákov. Účastníci projekcie po jej skončení tleskali prítomnému Dušanovi Hanákovi postojáčky.

„V okamihu, keď sme sa s kolegami zo Slovenského filmového ústavu dohodli na uvedení *Obrazov starého sveta* na tohtoročnom karlovarskom festivale, mi bolo jasné, že si za žiadnu cenu nedám ujsť možnosť pozrieť si jeden zo zásadných titulov histórie československej kinematografie na plátne Veľkej sály hotela Thermal. Za obvyklých okolností je počas hektického festivalového týždňa takmer nemožné sústrediť sa na sledovanie filmu, avšak neobvyčajné filmy vyžadujú neobvyčajné správanie, tým skôr, keď ich publiku osobne predstaví tvorca, kto-

rého si veľmi vážime a obdivujeme ho,“ povedal o uvedení filmu pre *Film.sk* umelecký riaditeľ MFF Karlovy Vary Karel Och. „*Úchvatná filmová poéma Dušana Hanáka o čistote ľudského pohľadu na svet a o obdivuhodnej vnútornej sile človeka skúšaného nemilosrdným údelom, jeho dôstojnosti a viere vo vyšší zmysel nášho počínania rezonuje obzvlášť silno v dnešnej dobe, keď rany nespôsobuje len osud, ale aj donebavolajúca ľudská hlúposť a pochabosť. Som šťastný, že som v to utorkové popoludnie na začiatku júla mohol byť jedným z tisícky dojatých divákov,*“ dodal Och.

Karlovarský festival uviedol Hanákov film v sekcii *Návraty k prameňom* spolu s dielami takých režisérův ako Victor Fleming, John Cassavetes, Martin Scorsese, David Lynch či Jim Jarmusch. ◀

— red —

Chaos v spoločnosti, v umení i v duši jednotlivcov

Po témach *Exit (2020)* a *Pravda a lož (2021)*, viac či menej priamo reagujúcich na spoločnosť prežívajúcu pandémiu covidu-19, prišiel letný filmový festival 4 živly s témou *Chaos*, ktorú možno vnímať aj ako reakciu na aktuálne spoločenské otrasy a najmä na vojenskú inváziu Ruska na Ukrajinu. Dvadsiaty štvrtý ročník festivalu sa uskutočnil v dňoch 10. až 14. augusta v Banskej Štiavnici.

Program bol opäť vyskladaný zo starších aj z novších filmov vrátane jednej predpremiéry – romantickej gangsterky z juhu Slovenska *Čierne na bielom koni* (2022) režiséra a scenáristu Rasta Boroša – a zároveň z hraných, dokumentárnych, experimentálnych i animovaných snímok. Sprievodné podujatia spracúvali tému chaosu v ďalších médiách (hudba, fotografia, poézia), prednášky a diskusie sa jej zase venovali z hľadiska matematiky či spoločenských vied.

Leitmotívom viacerých filmov bol chaos spôsobený vyklbením spoločenského poriadku pod vplyvom vojnového konfliktu alebo spoločenskej vzbury a ozbrojenej reakcie na ňu. K anamnéze vojny na Ukrajinu sa vzťahoval dokument *Majdan* (2014) Sergeja Loznicu, ale aj hraný ukrajinský film *Odras* (2021, r. Valentyn Vasianovych). Dokument *Viery Dobačovej Tí, ktorí zostali* (2022) bol zasa jej jatrivo čerstvým svedectvom. K európskym dejinám o čosi vzdialenejším sa vracal poľský dokumentárny film *1970* (2021, r. Tomasz Wolski) o kruto potlačenej ľudovej vzbure v Poľsku, kde režisér spojil archívne zábery s bábkovou animáciou, aby znázornil perspektívu vtedajších

mocných. Ako mrazivo nadčasový sa ukázal film *Karabinieri* (1963) Jeana-Luca Godarda.

Festival nazeral na tému chaosu aj z iných hľadísk. Dôsledok vykoľajenia pretechnizovanej spoločnosti ukázala dystópia Terryho Gilliana *Brazil* (1985). Mnoho filmov tematizovalo umelecký chaos – od neohľaduplivej tvorivosti excesívneho mača Joesa Giddeona v *All That Jazz* (1979, r. Bob Fosse) cez konceptuálny chaos zložito štruktúrovaného experimentu *Symbiopsychotaxiplazmóza, scéna 1* Williama Greavesa (1968) až po poetický chaos média – znehodnotených filmových materiálov v experimente *Decasia* (2002) Billa Morrisa.

No 4 živly načrtli aj chaos v duši človeka žijúceho s vlastnou inakosťou – či už v „campovej“ groteske *Vlada Adáska Hana a jej bratia* (2001) alebo v príbehu o dospievajúcej láske *Láska je láska* (2002, r. Lukas Moodysson). Archívne filmy ako zvyčajne sprevádzali lektorské úvody, ktoré mladších pozývali objavovať filmovú klasiku a tých starších zase revidovať filmové zážitky z mladosti. ◀

— mf —

— text: Ema Nemčovičová / poslucháčka
scenáristiky na FTF VŠMU
— foto: Sestry - Fest Anča —

Čaro živých stretnutí a sila ďalšej generácie

Zdá sa mi, že toto leto sa ľudia tešili z kultúrnych podujatí viac ako inokedy. Užívali sme si fyzickú prítomnosť, spontánne rozhovory a hlavne možnosť za svojim obľúbeným umením vycestovať.

Takým príjemným miestom bol aj medzinárodný festival animovaných filmov Fest Anča.

Už pätnásťkrát sa konal v prvý júlový víkend v Žiline.

— Tohtoročnou témou boli ženy v animácii. Filmy autoriek predstavujú túžbu po svete, v ktorom sú ženy, muži a všetci ostatní na jednej úrovni. Rozoberal sa feminizmus, stereotypy, patriarchát, rod, materstvo či telesnosť. Fest Anča komunikuje s divákmi hravým spôsobom. Cez deň sa môžete v honosnej budove Mestského divadla Žilina rozplynúť v nádherných výtvarnostiach hlbších myšlienok a navečer dopriať už značne unavenej mysli uvoľnenie v podobe absurdných príbehov a nezvyčajných kombinácií farieb na filmovom plátne. V dramaturgickej pestrosti súťažných filmov boli skombinované diela smiešne, vážne, melancholické, absolútne sugestívne a žánrovo rozmanité.

— Patričná pozornosť patrila slovenským animátorkám, a to nielen súčasným. Krstilo sa DVD s výberom tvorby Jaroslavy Havettovej, ktoré vydal Slovenský filmový ústav. Mojm osobným vrcholom festivalu bolo práve posedenie pri káve s pani Havettovou po skončení oficiálneho programu v nezávislom kultúrnom priestore Stanica Žilina-Záriečie, kde sa odohrávali nočné premietania, koncerty a zneli dídžejské sety. So spolužiakmi z Filmovej a televíznej fakulty VŠMU sme si k nej hanblivo prisadli s prosbou o podpis jej DVD. Prvá dáma slovenskej animácie bola veľmi priateľská a otvorená, preto zamýšľaný krátky rozhovor vyústil do niekoľkohodinovej debaty. Pani Havettová sa s nami bavila ako s rovnocennými a nielen o animovanom filme. Zo „staničky“ sme tak spolu odchádzali v neskorých nočných hodinách.

— Fest Anča je prestížny a seriózný festival, ale neberie sa príliš vážne. Jeho atmosféru ocenili aj zahraniční návštevníci. Napríklad nadšenci animovaného filmu z Berlína vyzdvihli rozmiestnenie festivalu v historickom centre Žiliny, vďaka ktorému mohli aj spoznať mesto. Takisto vraj ešte nezažili podujatie, kde by si mohli dať v stanovom mestečku (vegánske) raňajky, celý deň pozeráť kvalitné snímky z celého sveta, vzdelávať sa o filme na prednáškach a potom sa ešte aj vytancovať na afterpárty. Orga-

nizácia Fest Anče bola naozaj bezchybná a tento rok fungovala obzvlášť medzinárodne a v dvojazyčnom režime.

— Novinkou 15. ročníka bolo Študentské fórum, ktoré sa konalo tri dni pred začiatkom oficiálneho programu. Podnetom na vznik tejto platformy bolo uvedenie si veľkého rozdielu medzi spôsobmi výučby animácie v krajinách západnej Európy na jednej strane a strednej a východnej Európy na strane druhej.

— Študentské filmy dominovali tento rok aj medzi ocenenými. Anča Award pre najlepšie krátky film pripadla snímke *DING (Vec)* nemeckého režiséra Malteho Steina. Vďaka vyspelej filmovej reči sa Stein v oficiálnom výbere festivalu objavuje už niekoľko rokov. Čestné uznanie získal španielsky študentský film *En mi pecho de fuego aún queda sitio para templar tu puñal: una historia de amor* (Moja horiaca hrud' ukrýva dost miesta na roztavenie tvojho noža: Príbeh lásky) režiséra Pabla Ballarína o romantickom vzťahu medzi Pikachuom a Ashom z Pokémonov, ktorý zaujal skvelou prácou s humorom a vizuálnym štýlom a po premietaní rozvíril veľa debát. Anča Award pre najlepšie študentský krátky film patrí francúzskej snímke *Maman, il a quoi le chien?* (Mama, čo je psovi?). Rozpráva o prebudení sexuality u jedenástročného dievčaťa a medzinárodná porota ocenila úprimnosť a humor, ktoré pomáhajú univerzálnosti výpovede. O oceneniach rozhodovala medzinárodná porota v zložení Mihai Mitrică, Saša Bach a minuloročná držiteľka ocenenia Anča Award za najlepšie animovaný film Sarina Nihei.

— V slovenskej súťaži zvíťazil film *Sestry* režisérky Andrey Szelesovej z FAMU a špeciálne uznanie získali *Zvuky spoza lúky* Filipa Diviaka z Ateliéru animovanej tvorby Univerzity Tomáša Baťu v Zlíne za „dokonalú zmes úžasne nadizajnovaných postáv a vynikajúcej hudby“. To, že ceny odnieslo niekoľko študentských filmov, dokazuje podľa riaditeľky festivalu Ivany Sujovej silu autorských hlasov nastupujúcej generácie, ale aj jej vyspelé vizuálne vyjadrovanie. ◀

— text: Denisa Jašová / filmová publicistka —
foto: archív SFÚ/Anton Podstraský —

CTIBOR ŠTÍTŇICKÝ

Šiesteho septembra uplynie sto rokov od narodenia významnej osobnosti slovenského kultúrneho života Ctibora Štítňického, vlastným menom Tibora Dörnera. Rodák zo Štítňika na Gemeri je v umeleckom svete známy predovšetkým vlastnou básnickou tvorbou. Jeho zásluhy v oblasti slovenskej kinematografie, ktoré sa viažu k jeho pomerne krátkemu pôsobeniu vo funkcii riaditeľa Slovenskej filmovej tvorby, sú však rovnako podstatné.

— V oblasti kultúry sa Štítňický angažoval už ako študent na rodnom Gemeri, kde sa zúčastňoval na recitačných súťažiach a pôsobil v ochotníckom divadle. Pokračovať v týchto činnostiach ho podnietilo aj prostredie hlavného mesta, kde neskôr začal študoval právo, avšak hlavné umenie ho oslovilo natoľko, že štúdium zanechal a prihlásil sa na Dramatickú školu, predchodkyňu VŠMU, kde ho aj prijali. Aj by na ňu bol nastúpil, nebyť turbulentných udalostí v polovici štyridsiatych rokov a Slovenského národného povstania, ktoré zasiahlo do jeho životnej cesty v prelomovej chvíli. Namiesto divadelných štúdií sa tak zapojil do odboja na Gemeri a následne sa uchýlil v Slobodnom slovenskom vysielaci v Banskej Bystrici, čo ho neskôr priviedlo k práci pre rozhlas aj v Košiciach a v Bratislave. Prvú básnickú zbierku vydal Štítňický ešte pred koncom vojny, v roku 1943, pod názvom *Presýpacie hodiny*. Tá zároveň patrí medzi básnikove najlepšie práce, keďže jeho ďalšiu tvorbu ovplyvnila dobová atmosféra a tlak päťdesiatych rokov. Okrem písania autorských textov sa venoval aj prekladu z maďarskej literatúry.

— V päťdesiatych a v prvej polovici šesťdesiatych rokov zastával Štítňický niekoľko dôležitých funkcií v kultúrnych inštitúciách – bol tajomníkom Zväzu slovenských spisovateľov, šéfredaktorom týždenníka *Kultúrny život* či riaditeľom vydavateľstva Slovenský spisovateľ. Riaditeľom Slovenskej filmovej tvorby sa stal v roku 1966. Nástup do tejto funkcie pritom nebol žiadnym „logickým“ krokom v nalinkovanej kariére; naopak, podľa spomienok Alberta Marenčina sa Štítňický v tejto pozícii ocitol takpovediac z večera do rána, keď Vasilovi Biľakovi došla trpezlivosť. Už dlhšie sa mu totiž nepozdával vtedajší riaditeľ Pavel Gejdoš, preto filmárom hovoril, nech si nájdu riaditeľa a on im ho schváli. Keď filmári so žiadnym menom nepriehádzali, Biľak vybral vlastného kandidáta. Zhrození filmári ho uprosili, nech im dá čas do rána, aby našli vhodnejšieho riaditeľa, a Štítňický ich ponuku prijal.

— Štítňického pôsobenie na Kolibe sa zhoduje s obdobím, keď slovenská kinematografia získala vďaka zmene organizačného členenia opäť samostatnosť. „Vydanie nového rukopisu *D. Tataru, A. Bednára alebo niektorého ďalšieho „ostro sledovaného“ slovenského spisovateľa vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ nebolo závislé na schválení jeho rukopisu v Prahe (...), ale slovenskej filmovej tvorbe ešte pred rokom schvaľovalo každý scenár, i Tatarov a Bednárov, ústredie v Prahe a ono rozhodovalo, či sa nový film povolí do distribúcie,*“ povedal pre *Rudé právo*.

— Prínos Štítňického pôsobenia v Slovenskej filmovej tvorbe najvýstižnejšie opísal Albert Marenčin: „*Ctibor Štítňický nebol nikdy služobníkom, bol takpovediac od prírody pánom v tom najširšom slova zmysle – bol pánom svojou veľkorysťou, svojím slobodným myslením a suverénnym rozhodovaním, svojím sebavedomím, s akým bral na seba plnú zodpovednosť za svoje rozhodnutia, a napokon aj svojím gavalierskym správaním a stoickým mlčaním, v ktorom prežil posledných tridsať rokov života.*“ Služobníkom myslel Marenčin bábku v rukách politického režimu. Štítňický ňou nebol a jeho prínos pre slovenskú kinematografiu spočíva najmä v tom, že sa ako riaditeľ snažil odkloniť od dovtedajšieho dogmatického riadenia slovenského filmu a vytvoriť priestor na čo najväčšiu nezávislosť od štátnej ideológie. Tým v prednormalizačnom období nastavil vhodné podmienky na rozkvet tvorby slovenskej novej vlny a vznik najvýznamnejších diel zlatého fondu domácej kinematografie. Zároveň sa snažil budovať zahraničnú spoluprácu a koprodukcii. Nastupujúca normalizácia však takýto typ riadenia neuvítala a Štítňického snahu o umeleckú voľnosť stopla v roku 1970 jeho odvolaním z funkcie riaditeľa. Filmy putovali do trezoru a Štítňický mal zákaz publikovať až do pádu režimu. Následkom bolo trvalé umlčanie tvorivého ducha a otvorenej, inovatívnej mysle, ktorými Štítňický disponoval. Zomrel v roku 2002. ◀

— text: Mária Ferencuhová —
foto: archív SFÚ —

Reportáž z okraja spoločnosti

V rubrike Z filmového archívu do digitálneho kina vám postupne predstavujeme kinematografické diela z Národného filmového archívu SFÚ, ktoré prešli procesom digitalizácie, sú dostupné vo formáte DCP (Digital Cinema Package) a možno ich teda premietat' aj v digitálnych kinách. Film *Zakliata dolina* (1966) bol digitalizovaný už v roku 2019, keď sa stal súčasťou kolekcie DVD *Slovenský dokumentárny film 60. tento rok si však pripomíname 90. a 100. výročie narodenia dvoch jeho tvorcov, a tak sa k nemu ochotne vraciame.*

Štefan Kamenický (1932 – 2009) sa narodil v Cíferi, absolvoval strednú filmovú školu v Čimeliciach a neskôr, už popri zamestnaní v spravodajskom filme, aj štúdium žurnalistiky na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Cez tento profesijný oblúk môžeme nazerať na celú jeho filmovú tvorbu. Rudolf Urc v *Neviditeľných dejinách dokumentaristov* charakterizuje Štefana Kamenického ako režiséra-publicistu obdareného zmyslom pre humor, no v tvorbe vážneho a zodpovedného. I keď sa vo viacerých týždenníkových šotoch i v niektorých dokumentárnych filmoch, ktoré Kamenický vytvoril (v 50. rokoch ešte v tesnej spolupráci so Štefanom Uhrom), objavuje filmárska hravosť, duchaplnosť a vtip, prípadne až satirický tón, jeho krátkometrážna reportáž *Zakliata dolina* reprezentuje v slovenskom non-fiction filme skôr tú trpkú či až zžieravo sociálnokritickú líniu.

Pod snímkom je ako vedúci výroby podpísaný Arnold Gustáv Adamica (1922 – 2014). Hoci o ňom nemáme veľa biografických informácií – podobne ako o mnohých zástupcoch výkonných i pomocných filmových profesií –, vieme, že produkčne a organizačne pomohol na svet nielen Krivánkovi celovečernému filmu *Deň náš každodenný...* (1969), ale najmä takmer 140 krátkym filmom, medzi ktorými nájdeme aj viacero kritických – od Lackovej *Príbetskej jari* (1956) cez niekoľko filmov Ctibora Kováča až po Kamenického pálčivú sondy do periferie československej spoločnosti.

Štefan Kamenický sa v roku 1966 zamerl na tému zabudnutých regiónov, hladových dolín a ich ekonomicky znevýhodnených a sociálne vylúčených obyvateľov hneď dvakrát. Paralelne s prácou na filme *Zakliata dolina* nakrútil spravodajský šot o životných podmienkach na slovenských kopaniciach, kde dôchodcovia žili z extrémne nízkych dôchodkov. Šot bol zaradený do týždenníka 51/1966 a – ako píše opäť Rudolf Urc – v Prahe vyvolal taký rozruch, že to napokon viedlo k prehodnoteniu dôchodkových výmerov. Mikroanalýzu životnej úrovne obyvateľov vidíme aj v *Zakliatej doline*, kde dôchodkyňa-vdova z Novej Sedlice dostáva penziu vo výške 17 percent z toho, čo zarobia chlapi v regióne, a len 6,5 percenta z toho, čo zarobia na prácach v českých fabrikách.

Zakliata dolina v čase zverejnenia šotu o dôchodkoch ešte len čakala na uvedenie v kinách – no napokon sa dočkala len „prepašovania“ na medzinárodný filmový festival v Oberhausene (a oficiálneho uvedenia a ocenenia na festivale v Benátkach, ale i domáceho ocenenia Igric). Namiesto kín však skončila v trezore. Možno aj preto, že svojím vyznením až príliš odkazovala na sociálne angažované a znepokojivé snímky z 30. rokov, akými sú Ivensov a Storckov *Borinage* či Buňuelova *Zem bez chleba*, kde pôvodcami strašidelnej chudoby boli či už vykorisťovanie, alebo ľahostajnosť správy krajiny. V socialistickom Československu takéto životné podmienky teda vôbec nemali nastať – a predsa o nich film až kruto svedčil!

V *Zakliatej doline* sa nič neestetizuje. Kamera Oskara Šágghyho až diskomfortne ulpieva pohľadom na zanedbaných, zrobených, postihnutých i prepitých obyvateľoch najvýchodnejšej obce ubliansko-uličskej doliny, nachádzajúcej sa takmer na hranici s Ukrajinou, a na ich schátraných či extrémne chudobných obydlíach. Chalupy so slamenými strechami by boli malebným prvkom v krajine, keby neboli jediným domovom dedičanov odkázaných drieb na malých poličkách, v čase úrody neposielat' deti do školy či – v prípade chlapov – odchádzať za prácou do Čiech, kde si konečne dobre zarobia. No o tom, že ani odchod Slovákov za „lepším“ často nebol výletom do ružovej záhrady, svedčí Kamenického neskorší film *Zaslúbená zem* (1968), na ktorom opäť spolupracoval aj Gustáv Adamica.

Štefan Kamenický nezabudol na ubliansko-uličskú oblasť ani neskôr. V septembri 1989 sa vybral na pracovnú cestu, aby nazbieral materiál o Novej Sedlici na prípadný ďalší film. Zistil, že v obci už slamených striech niet (jedna či dve odvtedy opäť pribudli, ale len ako zván pamäti, folklorizujúci prvok), no oblasť mala stále zanedbanú alebo nemala žiadnu infraštruktúru a drevárskemu priemyslu sa v nej nedarilo. Žiaľ, zlepšiť infraštruktúru a systémovo rozvíjať chudobné, „zakliate“ oblasti Slovenska sa nepodarilo ani za tridsať rokov postkomunistického vývoja. A zďaleka pritom nejde iba o „ďaleký východ“. ◀

Michala Lipková

[produktová dizajnérka]

Pri písaní tohto textu som si uvedomila, ako málo som posledné roky v kontakte so slovenskou kinematografiou.

Život bez televízie v kombinácii s pandemickým výpadkom kín zmenil jednoduché zadanie na problematické lovenie v pamäti.

Prvá asociácia prišla napriek tomu rýchlo – *Môj pes Killer* (2013) režisérky a scenáristky Miry Fornay. Slovo „obľúbený“ v tomto prípade asi nie je ten najsprávnejší výraz. Autentický, ťažko stráviteľný či znepokojujúci – určite. V jednej recenzii označili oblasť slovensko-moravského pohraničia, v ktorej film vznikol, ako miesto, kde líšky dávajú dobrú noc. Kombinácia zobrazovaných situácií, lokalít a výkonov nehercov ma počas filmu priam teleportovala do obdobia, keď som v tomto prostredí sama vyrastala, a pomohla mi späť pochopiť spoločenské napätie, ktoré sme nikdy nahlas nepomenovali. Podobné pocity ako film Miry Fornay vo mne vyvoláva tvorba Tomáša Rafu, ktorý sa od roku 2009 zameriava na krátke dokumentárne videoreportáže z demonštrácií, blokad a protestov bez komentára. Jeho najnovšia iniciatíva *Postpravda.sk* má ambíciu stať sa edukatívnym nástrojom pre pedagógov a pomôcť pri výučbe občianskej náuky či etiky.

Na záver spomeniem úsmevný, aj keď pôvodne vážne myslený československý seriál Jaroslava Dietla z obdobia socializmu – *Inženýrská odysea* (1979). Seriál z prostredia vývoja tkáčskych stavov vznikol v období, keď Jobs a Wozniak v Kalifornii skladali svoje prvé počítače. Pre nás neskôr narodených, ktorí sme túto realitu československého R&D nezažili, je to fascinujúci pohľad do dobového zobrazenia našej priemyselnej minulosti. ◀

Eva Štefankovičová

[režisérka a scenáristka]

Kamenný kvietok, Čarodejník Kara-Mor..., to boli moje prvé stretnutia s filmom. Každú nedeľu ma mama vyobliekala, do jednej ruky mi strčila mladšieho brata, do druhej korunu a poslala nás do kina. Milovala som tieto nedelne dopoludnia. Voňali dobrodružstvom, kúzлами a v neposlednom rade aj vždy výborným obedom.

Nasledovala puberta a s ňou „choré“ filmy. Tak som ich nazývala. Začala som mať filmové pocity, zážitky, súcitila som s postavami a trpela s nimi. Film *Svědomí*, ktorý natočil v roku 1948 pán režisér Jiří Krejčík, ma dostal do postele s vysokou horúčkou. Niečo so mnou nebolo v poriadku. Na film som však nezanevrela.

Distribučná politika, ktorá sa v tom čase orientovala predovšetkým na sovietske filmy, nám ich nedokázala dostatočne zhnusiť. Objavili sa medzi nimi aj civilnejšie vojnové opusy, ako *Žeriavy tiahnu*, *Balada o vojakovi či ... a rána sú tu tiché*. A úžasný dlhometrážny strihový film *Obyčajný fašizmus*.

Zásadné filmy sa objavili až na prelome 50. a 60. rokov: *Nikto ma nemá rád*, *Hirošima, moja láska*, *Na konci s dychom*, *Jules a Jim* a nezabudnuteľná *Sovia rieka*. To už som bola filmový divák plný obdivu a lásky ku kinematografii. Ušla som zo štúdia práva, ktoré ma vzácne nebavilo. Kam? No k filmu. Zamestnala som sa v hranom filme na Kolibe ako klapka. Mala som to šťastie, že mi bolo umožnené tráviť hodiny a dni v starom meštianskom pivovare – nie na pive, ale sledovaním filmov. V tom čase tam bol priestor na projekcie Slovenského filmového ústavu, ktorý slúžil ako filmový klub pre zamestnancov a študentov. Niekedy som videla za deň aj päť alebo šesť filmov. Mnohé z nich sa nedostali do širokej distribúcie. Nemôžem povedať, že by som v tom čase úžasných hraných filmov vyslovene vyhľadávala a sledovala dokumentárne filmy, ale dostali sa ku mne. Krátky film dokumentaristu Chrisa Markera *Rampa*, poskladaný zo statických fotografií, ma zaujal. Dodatočne musím pripustiť, že mohol byť podnetom, keď som sa pokúšala vyrozprávať príbeh vo svojom prvom filme *Pozvanie ku strelbe kráľovskej* prostredníctvom obrazov namalovaných na streleckých terčoch, a neskôr aj k filmu *Pieseň pre teba*, v ktorom používam čiernobiele fotografie.

Bolo mi ctou pracovať na niekoľkých zásadných slovenských filmoch, ako *Polnočná omša*, *Boxer a smrť*, *Kým sa skončí táto noc*, *Slávny pes*, *Slávnosť v botanickej záhrade*. Nie sú to moje filmy, ale bola som pri tom. Mala som možnosť pracovať s Jiřím Krejčíkom, Petrom Solanom, Elom Havettom. *Zbehovia* ma odrovnali. Utekala som dolu Kolibou so slzami v očiach a závidela som.

Každý jeden film, ktorý sa ma ľudsky dotkol, ma niekam posunul. Ich súpis by bol dlhý. S určitostou viem, že v mojich spomienkach majú svoje miesta. ◀

— text: Václav Macek / filmový historik —
 foto: archív SFÚ / Vladimír Vavrek —

14

Nežná pozitivita

V tejto rubrike sa postupne vraciame k filmom, ktoré sa umiestnili v našej ankete *Film.sk – slovenský film storočia*, a pripomíname kompletnú dvadsiatku od posledného filmu po prvý. *Slávnosť v botanickej záhrade* (1969) sa umiestnila na 14. priečke a *Kino Lumière* ju uvedie v septembri.

— To, čo film priniesol svetu v prvom rade, aspoň podľa režiséra Ela Havettu, nie je možnosť lepšie poznávať realitu, ale možnosť hry, slobody, fantázie. V *Slávnosti v botanickej záhrade* síce Havetta v expozícii použije fragment Lumièrovho *Príchodu vlaku* (1895), ale až potom, ako predtým vloží dobovú kresbu zabávajúcich sa divákov, ktorí sledujú premietanie, a prekryje obraz titulkami. Dôraz sa kladie na „manipuláciu“ a nasledujúce rozprávanie je v prvom rade dedičom Mélièsovej *Cesty na Mesiac* (1902) a nie až tak citovaného Lumièrovho filmu.

— Fragmenty zo života Babindola alias Bábela alias Blázince (filmovej variácie na Havettovo rodné Vozokany) otvára domodra tónovaná maľba šiestich zvodných najád, ktoré neskôr spoznáваме ako dcéry Márie, ženy dvoch mužov, ktorá s jedným žije a s druhým splodí svojich osem dcér – aby následne veľký detail posmutneného botanika Gašpara alias Harlekýna (Jiří Sýkora, obľúbený herec Juraja Jakubiska) vyvolal zvedavosť, lebo nepoznáme dôvod jeho melanchólie. Tieto dva zábery sa premietajú bez akéhokoľvek ruchu či hudby – akási ouvertúra pred vytiahnutím opony. Až keď sa pri dobovej kresbe divákov sledujúcich projekciu „cinématographe Lumière“ spustí orchestrion, vieme, že predstavenie sa začína. A je v úplne opačnom duchu než snové a provokujúco záhadné úvodné zábery.

— Tento princíp, neustále popieranie povedaného, súčasné spájanie protikladov, kde biele je súčasťou čierneho, ako u Harlekýna v commedii dell'arte (čo je jeden zo zdrojov diela), keď je biely kostým Harlekýna opakom čiernej masky na jeho tvári, vedie k interpretačnému bohatstvu Havettovho debutu. V reflexii Jozefa Macka vystúpila do popredia inšpirácia Bachtinovou koncepciou stredovekého karnevalu, Juraj Mojžiš a Katarína Mišíková píše zasa o „nežnom úlete“ atď. Krčma sa volá U dvoch krčiem, aj keď je len jedna, Mária žije s dvomi mužmi, z ktorých jeden pripomína Hardyho a druhý Laurela, Pierre sa vracia domov, Gašpar snívá o ďalekom svete a nad fontánou pripravovanou na budúci zázrak poletujú opití dedinčania/anjeli atď.

— V siedmich kapitolách nevier, naháňačiek, pitiek atď., prudkých zmien nálad, situácií – všetko len preto, aby v sále zaznel smiech, ibaže nikdy nie bez ironického komentára, hyperbolizácie. Otvárajú cestu k zábave, ktorá spája avantgardu s ľudovou veselohrou (Havetta spolu so scenáristom a priateľom Luborom Dohnalom odkazujú nielen na frašku, nemú filmovú grotesku, ale aj na bábkové divadlo, ktoré Havetta spoznal počas štúdií na umeleckopriemyselnej škole v polovici 50. rokov). Aj pohrebný sprievod s rakvou mŕtvej povrazochodkyne (Zuzana Cigánová) asocjuje skôr svadobný sprievod než pochmúrnosť stretnutia so smrťou. V prázdnom opustenom kostole sa s ňou definitívne rozlúčia nie príbuzní, ale štyria hudobníci/tuláci, ktorí jej vtlačia na oči peniaze pre prievozníka na ceste do podsvetia. Akoby sa stala jednou z nich, aj keď predtým sa len vznášala na strechách. Smrť nie je desivá, kamarátku vypravili na cestu.

— Celý princíp *Slávnosti v botanickej záhrade* je postavený na známom logickom rozpore: keď klamár hovorí, že klame, ako zistíme, či je to pravda, alebo lož? Alebo slo-

vami farárovej Tery, keď sa ničomu verí, tak sa to aj stane – a v podvečer začne nad jazierkom vychádzať slnko, hoci je to nemožné. A klamár nemôže hovoriť pravdu.

— Do filmového Babindola – aby vlasy dedinčanov čakajúcich na stanici pôsobivo strapatil vietor, použije sa obrovský ventilátor – sa vráti rodák Pierre (je to domov sa navracajúce Gašparovo staršie alter ego; po francúzsky, v commedie dell'arte, sa Gašpar povie Pierrot – s istou licenciou máme teda Pierra), ktorý sa rozhodne usporiadať deň „slobody“, popretia reality a vyhlási, že zmení vodu na víno. Aj sa mu to podarí, hoci len pomocou „podvodu“. Rozprávanie sa končí, Pierre zostáva v dedine, ale Gašpar utečie pred vydajachtivou Máriinou dcérou. Odchádza za inými „dobrodružstvami“, za inými vodnými vílami.

— Medzi týmito dvomi krajnosťami sme svedkami eufórie zo života, akoby neexistoval august 1968, akoby sa nedostali k moci kolaboranti s okupačnou mocnosťou, je tu len hudba, džungľa botanickej záhrady, stále sa obnovujúce túžby, ničím neobmedzovaná fantázia, zázrak, aj keď často len filmový. Keď jedna z dcér ako povrazochodkyňa padá z natiahnuteho lana, autori ju spätným chodom kamery zachránia a úspešne dokončí svoju cirkusantskú premiéru. Alebo poletujúci trubkár Vinco (Vincent Šikula, s ktorým Havetta nakrútil *Lalie poľné*, 1972), ktorý poprie zemskú príťažlivosť a nasleduje Mimi (Marta Rašlová – podobnú postavu hrala v *Sladkých hrách minulého leta*, 1969, Juraja Herza) do rajskej záhrady, na ktorú sa premenila botanická záhrada. Vinco a Mimi s anjelskými krídlami sa neocitli na strome, ale hojdajú sa na hojdačkách z lián a Mimi chce Vinca nakŕmiť pomarančom namiesto „jablka poznania“. Ich pád z hojdačiek na zem, ktorý mení bohatú farebnosť rajskej záhrady na sériu monochromatických, zjavne manipulovaných Warholových popartových variácií, nás opätovne zneistí – nevieme, či bola realitou nebeská hojdačka, pád, obidvoje súčasne, alebo ani jedno. Nedá sa obísť ani ďalšia parafráza na Bibliu, keď jedna z Máriiných dcér pri príprave na divadelné vystúpenie spojené s premenou vody na víno cituje mystifikačný výrok o tom, že „je súdené, aby syn človeka v tridsiatom roku veku svojho prvým zázrakom sa zjavil a slúžil radosti“ (Havetta oslávil tridsiatku počas nakrúcania). V tom istom čase Gašpar od zlosti radostne demoluje Pierrovu šatňu potom, ako sa mu Pierre vysmieval, že ho odmietli na pytačkách.

— Vo svojom debute sa Havetta najväčšmi vzdialil svojej filmárskej dvojčke Jurajovi Jakubiskovi. Namiesto jeho častej brutality, pudovosti, ktorá je desivá a ničí, ale nedá sa od nej odtrhnúť oči ako od všetkého zla, sa Havetta upriamil na čarovanie s pozemským/nebeským rajom, na svet, v ktorom sa nie všetko vyplní, ale nádeje sa netreba nikdy vzdať. Pretože slnko môže vystúpiť na oblohu aj o ôsmej večer. Elo Havetta používal v listoch pri podpise ako svoje logo kresbu usmievajúceho sa slniečka – zomrel ako 36-ročný „na normalizáciu“ (Albert Marenčin).

— V roku 1965 tvrdil Štefan Uher v *Kultúrnom živote*, že Slováci nemôžu urobiť dobré komédie, lebo nemajú zmysel pre humor. Havetta jeho tézu o štyri roky vyvrátil. ◀

Jaroslava Havettová.

Výber z tvorby

(Slovenský filmový ústav)

Na 15. ročníku Medzinárodného festivalu animácie Fest Anča v Žiline predstavil Slovenský filmový ústav najnovšie DVD zo svojej produkcie. *Jaroslava Havettová. Výber z tvorby* je prierezom tvorbou ženy, ktorú Rudolf Urc označil za prvú dámu slovenského animovaného filmu. Obsahuje digitálne reštaurované diela z dvoch desaťročí jej pôsobenia na Slovensku – od raných autorských začiatkov až po mimoriadne plodné obdobie 80. rokov. Vo výbere sú tak zastúpené ukážky rôznych animátorských techník a postupov, ktoré zjednocuje osobitý výtvarný rukopis; za ich tematickou pestrosťou sa vždy ukrýva pozoruhodné myšlienkové poslanstvo. Na DVD je osem krátkych filmov z rokov 1969 až 1988: od *Piesne* (1969) – asociácie k duetu Waldemara Matušku a Heleny Vodráčkovej *To se nikdo nedoví* inšpirovanej *Žltou ponorkou* cez filmy *Socha* (1969), *Kým sa ucho neodbije* (1971), *Kontakty* (1980), *Posledný kameň* (1982), *Pomóóó!* (1985), *Prečo máme radi sliepky* (1986) až po *Údel* (1988), ocenený Strieborným medvedom v súťaži krátkych filmov na Berlinale 1989. Filmy sú na DVD s obrazom vo formáte 4 : 3, so zvukom mono 2.0, slovenskými a anglickými titulkami, slovenskými titulkami pre nepočujúcich a s audiokomentárom pre nevidiacich. Ako bonusy sú na DVD texty o Jaroslave Havettovej a fotografie od Mira Nôtu.

Cesta do nemožna

(MEDIA Film)

Slovensko-český koprodukčný film o politikovi, astronómovi, vojenskom pilotovi, spoluzakladateľovi Československa Milanovi Rastislavovi Štefánikovi vznikol k stému výročiu jeho úmrtia. Slovenský animátor a režisér Noro Držiak (1974) zaujal už spoluprácou na produkcii filmu *Alois Nebel* (2011). Názov jeho dlhometrážneho režijného debutu je totožný s názvom filmu Georgea Mélièsa z roku 1904 (*Le voyage à travers l'impossible*). No nie je to jediný odkaz na tohto legendárneho tvorca. Tento prvý celovečerný slovenský trikový film rozpráva o skutočných udalostiach a Štefánikových dobrodružstvách prostredníctvom kombinácie hraného filmu s invenčne štylizovanými animovanými pasážami, pôsobivými dekoráciami a odkazmi na Mélièsa. Rozprávačom je fiktívna postava Štefánikovho priateľa a obdivovateľa, filmára Otakara Kubánka. Rozdiel medzi pôvodnou a touto verziou, ktorá vychádza na DVD, nie je v minútáži, tá zostala 90 minút, či pridaných scénach; nová verzia sa líši „len“ zdokonalenými trikmi a má nový copyright 2019-2022. Film je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9, s DD5.1 a DD2.0 stereo zvukom a s voliteľnými českými, anglickými a francúzskymi titulkami. Ako bonusy nájdete Making of a hudobný videoklip s ukážkami z filmu a hudbou Vladimíra Martinku.

Albert Marenčin Ľudská totalita.

Zápisky, myšlienky, úvahy.
1996 – 2017

(Marenčin PT, 2022, 144 s.)

Pri príležitosti nedožitých 100. narodenín dramaturga a scenáristu, spisovateľa a prekladateľa, kolážistu a patafyzika, ale aj mysliteľa a básnika Alberta Marenčina (1922 – 2019) vyšiel súbor krátkych zamyslení a poznámok *Ľudská totalita. Zápisky, myšlienky, úvahy*. 1996 – 2017. Marenčin sa v nej potvrdzuje ako výrazom úsporný, no hlbavý pozorovateľ premeny spoločenského i kultúrneho ovzdušia a najmä ako čitateľ, poslucháč a divák. Frekvencia jeho zápisov postupne redne a menia sa aj ich zdroje – kým v 90. rokoch ich ešte ovplyvňujú osobné stretnutia, neskôr sa vyjadruje najmä k prečítanému alebo počutému v rozhlase. Jeho uvažovanie vytvára vyše dva desaťročný časový oblúk, ktorého pevnými piliermi sú intelektuálne a umelecké zdroje, čo Marenčina ovplyvnili na celý život: francúzska literatúra a umenie, ľavicový a humanistický postoj a predovšetkým poézia ako spôsob vnímania, myslenia i života. Leitmotívom jeho zápisov sú úvahy o vývoji kultúrnych trendov a mód, o podstate poézie či o ironii ako zbrani zbabelých. Narazíme však aj na premýšľanie o (filmovej) dramaturgii alebo na dobovú reakciu na Hanákovu *Papierové hlavy*.

Radim Lapčík Filmový zvuk pro nezvukaře

(Akademie múzických umění v Praze,
2020, 200 s.)

Vo vydavateľstve pražskej Akadémie múzických umení vyšla praktická rukoväť filmového zvuku pre nezvukárske profesiie, predovšetkým producentov a produkčných, ale aj režisérov či asistentov réžie. Zrozumiteľným a názorným spôsobom, doloženým množstvom niekedy až zžieravo presných príkladov z praxe, sa tu vysvetľuje, akým spôsobom by nezvukárske profesiie mali zahrnúť uvažovanie o filmovom zvuku predovšetkým do príprav nakrúcania, ale aj do samotnej práce na placi a do plánovania fázy postprodukcie. Kniha sa nevenuje len hranej tvorbe, ale zohľadňuje aj nakrúcanie dokumentárnych projektov a okrajovo dokonca aj produkčne nenáročných videí. Prináša typologický prehľad techniky vhodnej na jednotlivé filmové tvary a formáty, upozorňuje na úskalia výberu rôznej techniky vzhľadom na typy zvukových prostredí a detailne analyzuje jednotlivé zložky zvukovej postprodukcie. Napriek technickejšiemu zameraniu nezaťažuje čitateľov vyložene technickými špecifikáciami, ale pokúša sa ich v problematike zorientovať a čo najlepšie pripraviť na nakrúcanie.

čo robia

Biba Bohinská

[scenáristka,
dramaturgička
a spisovateľka]

Dramaturgicky sa podieľam na vývoji dvoch televíznych projektov – *Be Minimal* a *V hlave*. *Be Minimal* je cyklus o minimalizovaní odpadu, ktorý s režisérkou Maiou Martiniak vyvíjame na dok.incubatore. *V hlave* je cyklus autorských dokumentov štyroch režisérov, v ktorom sa zaoberáme fenoménmi dnešnej doby s dosahom na naše psychické zdravie. Autorkami námetu sú Ľubica Stanek a Lucia Páček Halmová. S režisérkou Evou Križkovou nakrúcame dokument *Vtáčnik* o bratislavskej štvrti, ktorej minulosť sa spája s vinohradmi a vtáčím osídlením, ale jej budúcnosť sa začína písať peniazmi a mocou do asfaltu.

Máté Csusport

[strihač]

Momentálne pracujem na dokumentárnom filme *Pavol Bartoň* režiséra Dominika Jursu zo série *Môj emigrant* z produkcie HITCHHIKER Cinema. Z tejto série finalizujem aj časť režiséra Martina Hnáta *Imrich Erös*. Na tento rok mám ešte naplánovanú postproduciu televízneho seriálu *Pressburg* režiséra Csabu Molnára, ktorý sa bude venovať predovšetkým viacjazyčnosti Bratislavy a vzniká v koprodukcii s RTVS. Taktiež konzultujem scenár a plánujem strih celovečerného dokumentárneho filmu režiséra Eduarda Cichu.

Anastasia Hoppanová

[scenáristka a režisérka]

Posledný rok sa ako scenáristka venujem dvom zahraničným seriálom. *Kill-switch* je triler, na ktorom pracujem s Lukášom Terenom a zúčastnili sme sa s ním na Midpoint Series Launch. Druhý projekt je *La Bodega* – miniséria, ktorú vyvíjam s chorváckym producentom Nebojšom Tarabom pre anglický trh. Popri tom som sa rozhodla trochu lepšie zoznámiť s filmovým svetom u nás aj v zahraničí. Začala som pracovať pre Slovak Film Commission a First Cut Lab. V oboch prípadoch mám rolu projektovej koordinátorky, čo mi umožňuje pozeráť sa na filmy z úplne iného uhla a pomáhať iným tvorcom s ich projektmi.

ALEXANDER STRELINGER

(10. 9. 1934 – 10. 7. 2022)

Desiateho júla 2022 vo veku nedožitých 88 rokov zomrel kameraman, fotograf a pedagóg Alexander Strelinger. Do slovenského dokumentárneho filmu vstúpil na začiatku 60. rokov a jeho vizuálnu podobu spoluutváral niekoľko desaťročí. Získané skúsenosti i svoj tvorivý pohľad na viditeľný svet ochotne odovzdával budúcim dokumentaristom a kameramanom na bratislavskej VŠMU. Do konca života bol aktívnym fotografom – posledná výstava jeho fotografií Elementy a hry za okenným rámom bola v Stredoeurópskom dome fotografie od septembra do decembra 2021.

Alexander Strelinger vniesol do slovenského dokumentárneho filmu vizuálnu sviežosť a výtvarnosť. Mal fotografický cit pre situácie a pre konkrétnosť, ale aj pre to, čo sa takmer zdráhal nazvať abstraktnosťou. Intenzívne vnímal vzťahy medzi rôznorodými prvkami, vďaka ktorým sa v jeho záberoch zjavujú občas až básnické spojenia. Tvrdieval, že obrazy nevytvára, neštylizuje, „len“ ich prijíma a zachytáva kamerou.

Je podpísaný pod viac ako 130 dokumentárnymi filmami pre kiná či televíznymi filmami a pod desiatkou krátkych hraných snímok. Jeho filmografiu pritom tvoria veľmi rôznorodé filmy – od bezkomentárovej poémy o pretváraní prírody a krajiny *Koniec ticha* (1961) v réžii Jozefa Zachara cez množstvo cenných filmov o umení – najmä výtvarnom, ale aj fotografickom, básnickom či hudobnom – až po zásadné spoločenské reportáže a dokumenty rokov 1968 až 1969, akými boli kolektívne dokumenty *Čas ktorý žijeme*, *Čierne dni* alebo *Tryzna*. Spolupracoval s Dušanom Hanákom, s Vladom Kubenkom, s Martinom Slivkom, s Dušanom Trančíkom či s Petrom Solanom, keď ho v 70. rokoch presídlili do dokumentárneho filmu, ako aj s dramaturgom Rudolfom Urcom, ktorý mu venoval kapitolu v *Neviditeľných dejinách dokumentaristov*.

Alexander Strelinger o sebe hovorieval, že je plachý a nevybojný a práve preto si vraj vybral dokumentárny film. Zároveň preňho však vždy platilo, že dokumentárna kamera bola jeho nástrojom pozorovania, poznávania, ale i hľadania pravdy; pri nakrúcaní musel občas prejavit dávku duchaprítomnosti, ľudskej či rovno občianskej od-

vahy – ako keď v auguste 1968 filmoval z okna na poschodí banky na Námestí SNP sovietsku inváziu a začali naňho strieľať: presunul sa do vedľajšej budovy a nakrúcal ďalej. Ako kameraman si vyslúžil uznanie nielen starších odborníkov a svojich rovesníkov, ale aj strednej a mladšej generácie filmových historikov.

Azda najväčšej úcte sa však tešil od svojich študentov, dnes úspešných slovenských filmárov. „Učil nás ‚vidieť‘“, píše o jeho prístupe Mišo Suchý, filmár a pedagóg, ktorý dlhodobo pôsobí v USA. „Pamätné boli jeho ‚pošmáčka‘ – diapozitívy na zadané témy a ich následné analýzy. Bol to spôsob hľadania, ako sa dostať pod povrch videného. V rámci seminárov nás viedol, aby sme tieto ‚pošmáčka‘ – jeho slovami – ‚rozžuvali, obhájili a navzájom si na nich zgustli‘.“

V podobnom duchu naňho spomína Marek Kuboš: „Sášo bol najlepší pedagóg, akého som stretol. Hodiny obrazového seminára s ním boli ako malé omše: hlbavé, motivačné, spravodlivé, vzrušujúce, ľudské... Učil s predpokladom, že pravda, ktorú si objaví človek sám, má oveľa väčšiu silu ako pravda dodaná druhými.“

Nešlo však len o konkrétne pedagogické postupy Alexandra Strelingera, ako pripomína Marek Šulík: „Pán Strelinger bol jemný a láskyplný človek. Bol tvorivý, radostný, ale aj dôsledný a náročný. Myslím si, že ako študenti sme sa pri ňom cítili dobre – akceptovaní a vítaní. Nemal konkrétne pedagogické stratégie, ktoré takéto pocity vyvolávali, bolo to predovšetkým jeho autoritou, niečím, čo by som nazval mäkkou silou.“

Odišiel skvelý fotograf a filmár, vzácny a vnímavý človek.

Ďakujeme Vám za všetko, pán Strelinger. ◀

Keď sa do mlieka prilievala voda

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

Prázdninový prehľad sa končil menom svetoznámeho režiséra, ktorý vo svojej ranej tvorbe „zavádil“ o filmový týždenník. Nuž, aj ten nový začnime menom. Bruno Šefranka, rodák z Hlohovca (1928 – 1985), sa po absolvovaní FAMU už nevrátil na Slovensko a po celý život tvoril na Barrandove. Zďaleka síce nedosahuje Menzelovu slávu, ale nezaslúži si zabudnutie. Bol v blízkom kontakte s českou špičkou (vtedy bola zároveň svetovou) animovaného a bábkového filmu a nakrútil o nej viacero filmov, no prevažne sa venoval dokumentaristike a získal viacero zahraničných festivalových cien. A jeho meno nájdeme aj v aktuálnom prehľade, konkrétne v monotematickom vydaní týždenníka č. 25 *Čo po Eviane?* o národnooslobodzovacom boji Alžírsk a pretrvávajúcich konfliktoch s ultrapravicovou Organizáciou tajnej armády (OAS). (Nevedno, čo viedlo dramaturgiu k tomu, aby tento žurnál uviedla pod titulkom *Týždňa vo filme*, keď paralelný *Československý filmový týždenník* bol klasicky zostavený zo šotov – z nich až tri boli o nakrúcaní nových hraných filmov – a režíroval ho „Slovák v Prahe“ Štefan Orth.)

Obsahová škála kolekcie? Nič nové... Žiadne veľké problémy, žiadne prevertné novinky.

Vstup je však „impozantný“. Prvý šot prvého čísla (19) zaznamenáva slávnostný sľub pionierov, ktorým osem- až desaťročné deti vyhlasovali, že sa stanú „dobrými budovateľmi a obrancami milovanej vlasti“.

Zaujímavejšie sú snímky zo zahraničia, i keď videné optikou vtedajšej oficiálnej propagandy. Keď v poradí druhý – a dodnes najmladší – kozmonaut German Titov vystúpil na pôde OSN v New Yorku (č. 20), americký ľud sa „konečne dozvedel niečo dobré o Sovietskom zväze a socialistických krajinách“.

V Španielsku boli nepokoje (č. 24). Príčina? Vládnuci fašista Franco sa bratal s „exfašistickým“ západným Nemeckom tak intenzívne, že minister hospodárstva Ludwig Erhard daroval synovi bývalého španielskeho kráľa absurdne štedrý svadobný dar. Nuž a zaujímavé aj dnes je to, kto ním bol. Ešte žijúci, aj keď už nevládnuci Juan Carlos I. – ženil sa 14. mája 1962 v Aténach a kráľom sa stal o 13 rokov neskôr. V rovnakom čísle bola reportáž z monsterprocesu na južnej Morave. Skupina rozvážačov mlieka mala dokonale vypracovaný plán, ako riediť „poctivé“ družstevné mlieko a z vody si privyrábať tisíce. S takou banalitou sa dnešné OČTK naozaj nestretnú... ◀

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – SEPTEMBER 2022

- ▶ *Týždeň vo filme* č. 19 – 20/1962 ▶ 3. 9. o 7.30 h a 4. 9. o 14.30 h
- ▶ *Týždeň vo filme* č. 21 – 22/1962 ▶ 10. 9. o 7.30 h a 11. 9. o 14.30 h
- ▶ *Týždeň vo filme* č. 23 – 24/1962 ▶ 17. 9. o 7.30 h a 18. 9. o 14.30 h
- ▶ *Týždeň vo filme* č. 25 – 26/1962 ▶ 24. 9. o 7.30 h a 25. 9. o 14.30 h

→ Film *Na značky!* Márie Pinčíkovej sa stal najlepším celovečerným dokumentom na 1. medzinárodnom festivale športových filmov v Rogaškej Slatine v Slovinsku (16. – 19. 6.).

→ Najlepším dokumentom festivalu nezávislých filmov v Dubline (17. – 20. 6.) sa stal titul *Dobrá smrť* Tomáša Krupu.

→ Retrospektívnu prehliadku tvorby študentov FTF VŠMU ponúkol od 23. do 25. 6. pilotný ročník podujatia Unboxing.

→ V Blatnici si pripomenuli 60. výročie natáčania filmu *Jánošík* scenáristu a režiséra Paľa Bielika. Podujatie sa uskutočnilo od 24. do 25. 6.

→ Kinematografický fond Rady Európy Eurimages podporil koprodukčný projekt Ivana Ostrochovského *Prameň* sumou 260 000 eur. Informáciu zverejnili 27. 6.

→ Film *Žaby bez jazyka* Miry Fornay ocenili na 39. filmovom festivale FilmFest v Mníchove (23. 6. – 2. 7.) v novej súťažnej sekcii CineRebels, ktorá je venovaná odvážnym a experimentálnym dielam.

→ Cenu poroty na 21. filmovom festivale Euganea v Padove (15. 6. – 3. 7.) získal film *Čiary* Barbory Sliepkovej.

→ Pripravovaný film *Návštevníci* Veroniky Liškovej ocenili 5. 7. zvláštnym uznaním poroty Works in Progress KVIFF na industry podujatí karlovarského festivalu Eastern Promises.

→ Vo veku 88 rokov zomrel 10. 7. dramatik a scenárista Ján Solovič. Okrem divadelných a rozhlasových hier napísal napríklad aj scenár k televíznejmu seriálu *Straty a nálezy* (r. Stanislav Párnický) alebo k filmu *Dost dobrí chlapi* (r. Jozef Režucha).

→ Prezidentka Zuzana Čaputová vymenovala 13. 7. nových vysokoškolských profesorov, medzi nimi aj pedagóga FTF VŠMU, režiséra Dušana Trančíka.

→ Vo veku 64 rokov zomrel 15. 7. režisér a scenárista Martin Valent, ktorý sa podieľal na tvorbe viacerých televíznych relácií pre mládež a hudobných relácií, nakrúcal aj krátke filmy a videofilmy.

→ Film *Bolo raz jedno more...* Joanny Kozuch získal zvláštne uznanie na 15. medzinárodnom festivale animovaného filmu Animator v Poznani (8. – 21. 7.).

→ Film *Ako som sa naučila lietať* (r. Radivoje Andrić) získal cenu pre najlepšiu chorvátsku menšinovú koprodukciiu a cenu divákov v medzinárodnej súťaži na 69. filmovom festivale v Pule v Chorvátsku (16. – 24. 7.).

→ Na 3. ročníku filmového festivalu Film Square v Trenčíne (21. – 24. 7.) odovzdali cenu Umelcova misia českej speváčky a herečky Marte Kubišovej. Prevzala ju na Moste slávy v Trenčianskych Tepliciach.

→ Nemecký režisér pôsobiaci v Hollywoode Wolfgang Petersen, ktorý natočil kultový *Nekonečný príbeh* a filmy ako *Ponorka*, *Smrťiaci epidémia* alebo *Dokonalá búrka*, zomrel 12. 8. vo veku 81 rokov.

→ Diváci 19. medzinárodného festivalu nezávislých filmov ANONIMUL v Bukurešti (8. – 14. 8.) udelili hlavnú cenu filmu *Cenzorka* Petra Kerekesa.

→ Ozveny Ji.hlavy v Bratislave, ktoré sa uskutočnili od 27. 6. do 15. 8. v bratislavskej Novej Cvernovke aj v košickom Záhradnom kine, priniesli výber filmov z 25. ročníka jihlavského festivalu, z toho 10 slovenských premiér. Viaceré projekcie boli spojené s účasťou tvorcov a s diskusiami.

— pripravila: Jaroslava Jelchová —

SEPTEMBER 2022

2. 9. 1947 **Tomáš Berka** – architekt, grafik, hudobný skladateľ
3. 9. 1932 **Boris Jurech** – vedúci výroby (zomrel 2. 7. 2009)
4. 9. 1912 **Jozef Belan** – herec (zomrel 17. 7. 1987)
5. 9. 1922 **Gustáv Arnold Adamica** – vedúci výroby (zomrel 17. 6. 2014)
6. 9. 1922 **Ctibor Štítnický** – básnik, prekladateľ, riaditeľ Slovenského filmu (zomrel 12. 6. 2002)
8. 9. 1962 **Ivan Vojtek ml.** – herec
10. 9. 1972 **Katarína Hasprová** – herečka
12. 9. 1942 **Mikuláš Fehér** – dramaturg (zomrel 5. 11. 2017)
12. 9. 1972 **Ján Meliš** – kameraman, producent
17. 9. 1947 **Jozef Bednárik** – herec, divadelný režisér (zomrel 22. 8. 2013)
18. 9. 1962 **Jaroslav Hocheľ** – filmový publicista
23. 9. 1922 **Roman Kaliský** – publicista, scenárista (zomrel 8. 11. 2015)
23. 9. 1952 **Ľubomír Čechovič** – producent
28. 9. 1927 **Michal Jurkovič** – umelecký maskér (zomrel 8. 8. 1994)
28. 9. 1942 **Otto Olejár** – režisér, scenárista
30. 9. 1947 **Sylvia Turbová** – herečka (zomrela 29. 7. 2015)

zdroj: Kalendár filmových výročí 2022
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková
pripravil Matúš Kvasnička

**O DOBRÝCH FILMOCH
SA HOVORÍ AJ
V RELÁCII
FILMOPOLIS **_FM****

filmy / filmová hudba / zaujímavosti / novinky

v sobotu 13.00 – 14.00

▼ film, sk je evidovaný mk si pod ev. č. ev 947/08

ISSN 1335-8286

09